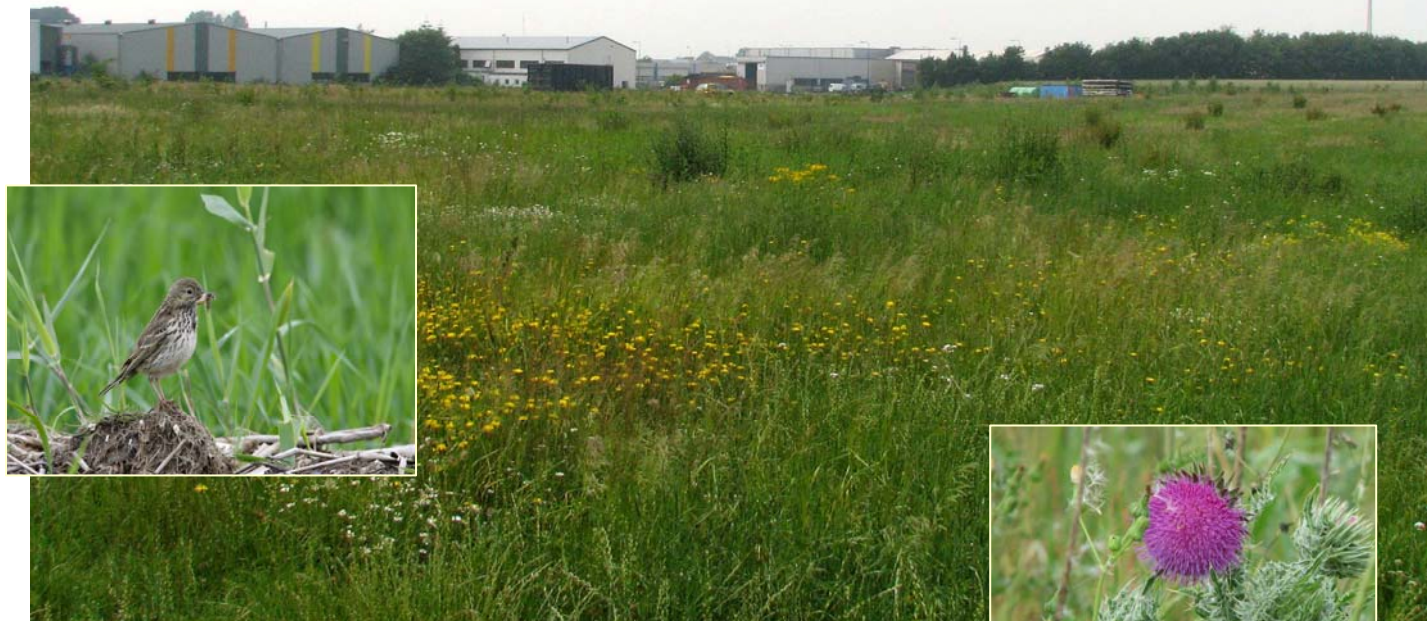

Ecologisch onderzoek Hondenschool *Canis Cunerae*

gemeente Rhenen
Natuurtoets en nee, tenzij-toets

december 2007

In opdracht van de gemeente Rhenen

Ecologisch onderzoek
Hondenschool Canis Cunerae
gemeente Rhenen
Natuurtoets en nee, tenzij-toets

In opdracht van de gemeente Rhenen

Tekst: H.J.V. van den Bijtel
Fotografie H.J.V. van den Bijtel (HB) & J. van der Greef (JG)

Beopublicatie: 200753
December 2007

Omslagfoto:

Grote foto: Overzicht van de vestigingslocatie voor de Hondenschool Canis Cunerae met op de achtergrond het industrieterrein Remmerden

Inzet links: graspieper (JG)
Inzet rechts: knikkende distel (HB)

van den Bijtel ecologisch onderzoek

Uilenkamp 22
3972 XS Driebergen-Rijsenburg
tel./fax 0343 – 521021
e-mail h.j.v.vdbijtel@planet

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	De opdracht	1
1.3	De gebruikte gegevens	2
2	Gebiedsbeschrijving	3
2.1	Ligging en oppervlakte	3
2.2	Inrichting en gebruik	4
2.3	Bodem en water	4
2.4	Planologische status	4
3	Bescherming van soorten en leefgebieden: wet- en regelgeving	6
3.1	Bescherming van de wilde flora en fauna	6
3.2	De Flora- en Faunawet	6
3.2.1	De Flora- en Faunawet en ruimtelijke ontwikkelingen	6
3.2.2	De ontheffing	7
3.3	De bescherming van de EHS in het Streekplan	9
4	Resultaten van het onderzoek	11
4.1	Vegetatie en flora	11
4.1.1	Vegetatie	11
4.1.2	Flora	11
4.2	Fauna	12
4.2.1	Zoogdieren	12
4.2.2	Vogels	13
4.2.3	Reptielen en amfibieën	14
4.2.4	Dagvlinders	14
4.2.5	Waterjuffers en libellen	15
4.2.6	Sprinkhanen	15
4.2.7	Wilde bijen	16
5	Hondenschool Canis Cunerae	17
5.1	Activiteiten van de Hondenschool	17
5.2	Inrichting van de Hondenschool	17
5.3	Effecten van de plannen	18
6	De resultaten in het licht van de Flora- en Faunawet: de natuurtoets	19
6.1	Beschermde soorten	19
6.2	Effecten van de plannen op de strikter beschermde soorten	20
6.3	Is een ontheffing nodig?	21
7	De plannen en het nee, tenzij-beginsel: de nee, tenzij-toets	22
7.1	Wezenlijke waarden en kenmerken	22
7.2	Effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken	23
7.2.1	Zones met bijzondere ecologische kwaliteit	23
7.2.2	Aaneengeslotenheid en robuustheid	23
7.2.3	Bijzondere soorten	23
7.2.4	Essentiële verbindingen	24
7.2.5	Samenvattend	25
8	Mitigerende maatregelen	26
9	Conclusies	27
10	Geraadpleegde literatuur	30

Bijlage

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor het gebied direct ten noorden van de uitbreiding van het industrieterrein Remmerden zijn plannen ontwikkeld voor de vestiging van de Hondenschool Canis Cunerae. De vestiging van de Hondenschool is in de zin van de Flora- en Faunawet een ruimtelijke ontwikkeling waarvoor een natuurtoets moet worden uitgevoerd.

Omdat voor realisatie van deze plannen voor de Hondenschool een wijziging van het bestemmingsplan nodig is, is er in de zin van het Streekplan Utrecht 2005-2015 bovendien sprake van een nieuwe ontwikkeling. Het terrein waar de Hondenschool gevestigd zou moeten worden, grenst aan een gebied dat als 'overig gebied' onderdeel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur. Voor ingrepen en ontwikkelingen in gebieden grenzend aan de EHS (groene contour) waarvoor aanpassingen van de vigerende bestemmingsplannen nodig zijn, is het sinds het van kracht worden van het Streekplan Utrecht in 2005 (Provincie Utrecht 2004) verplicht een zogeheten nee, tenzij-toets uit te voeren.

1.2 De opdracht

Half mei 2007 is door de gemeente Rhenen opdracht gegeven tot het uitvoeren van een nee, tenzij-toets voor de bouw van de Hondenschool Canis Cunerae conform de richtlijnen die voor deze toets door de Provincie Utrecht (2005b) zijn opgesteld. Deze toets is vereist voor goedkeuring van de, voor realisatie van de plannen, vereiste bestemmingsplanwijziging. In oktober is hier als aanvullende opdracht tevens de uitvoering van een natuurtoets aan toegevoegd.

Het plangebied gezien in noordoostelijke richting met op de achtergrond de gesloten bossen van de Utrechtse Heuvelrug (HV)

De natuurtoets moet inzicht geven in de volgende aspecten:

- een beoordeling van de effecten van de plannen op beschermde soorten en soorten die op de Rode Lijst zijn opgenomen, dan wel indicatief zijn voor bepaalde omstandigheden;
- de gevolgen van de plannen in relatie tot de Flora- en Faunawet (voor welke soorten dient ontheffing ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd), en
- een analyse van de mogelijkheden eventuele nadelige effecten van de plannen voor de beschermde soorten te minimaliseren of op te heffen, en daaraan gekoppeld aanbevelingen voor het treffen van eventuele compenserende en mitigerende maatregelen.

De nee, tenzij-toets omvat:

- een analyse van de effecten van de plannen op de wezenlijke waarden en kenmerken van de Ecologische Hoofdstructuur;
- onder de wezenlijke kenmerken en waarden worden verstaan:
 - o kwaliteit van het ecosysteem
 - o aaneengeslotenheid en robuustheid
 - o bijzondere soorten
 - o verbindingen
- de effecten van de plannen op de wezenlijke waarden en kenmerken worden onder andere getoetst aan de hand van de volgende onderliggende factoren:
 - o de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit (systemen en soorten);
 - o geomorfologische en aardkundige waarden en processen;
 - o de waterhuishouding (grond- en oppervlaktewater);
 - o de kwaliteit van bodem, water, lucht, rust, stilte, donkerte, openheid, e.a.;
 - o de landschapsstructuur en belevingswaarde.
- de mogelijkheden de effecten te minimaliseren of op te heffen, en daaraan gekoppeld aanbevelingen voor het treffen van eventuele mitigerende maatregelen;
- eventuele randvoorwaarden voor de ontwikkeling van het gebied vanuit ecologische motieven, en
- de mogelijkheden de ecologische potenties van het gebied tot ontwikkeling te laten komen.

1.3 De gebruikte gegevens

Ten behoeve van de onderhavige natuurtoets en de nee, tenzij-toets zijn in de periode april tot en met juli vier veldbezoeken aan het terrein en omgeving gebracht om gegevens te verzamelen over de flora en fauna. Daarnaast is gebruikgemaakt van de summiere gegevens die door Royal Haskoning (2006) in opdracht van de gemeente Rhenen zijn verzameld in het kader van de procedures voor uitbreiding van het industrieterrein Remmerden. Deze gegevens zijn aangevuld met gegevens uit eigen archief over het voorkomen van planten en dieren uit de jaren 2000 tot en met 2006.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Ligging en oppervlakte

Het terrein waar de Hondenschool Canis Cunerae gepland is, ligt ten noorden van het industrieterrein Remmerden (coördinaten midden: 165.361; 442.864). Het gebied ligt aan de zuidrand van een akkercomplex dat wordt doorsneden door een aantal onverharde veldwegen en wordt begrensd door de gesloten bossen van de Utrechtse Heuvelrug in het noorden en het industrieterrein Remmerden en de uiterwaarden van de Rijn in het zuiden. Aan de noord- en westzijde grenst het terrein aan graanakkers, aan de oostzijde aan een recent aangelegde houtsingel en een bouwterrein, en aan de zuidzijde eveneens aan een recent aangelegde houtsingel met ten zuiden daarvan een weg en een braakterrein waar een uitbreiding van het industrieterrein gerealiseerd zal worden. Het onderzochte gebied heeft een oppervlak van ca. 1,2 ha, het gebied waarop het wijzigingsbesluit van toepassing is een oppervlak van ca. 0,9 ha en het terrein dat zal worden ingericht als Hondenschool een oppervlak van ca. 4400 m² (figuur 1).

Figuur 1. Ligging en globale begrenzing van het plangebied

Het onderzoeksgebied is blauw omlijnd, het gebied waarop het wijzigingsbesluit van toepassing is, is rood omlijnd en het terrein van de Hondenschool rood gearceerd

Schaal overzichtskaart 1 : 60.000; schaal detailkaart 1 : 10.000

Copyright 2004 Dienst voor het Kadaster en Openbare Registers, Apeldoorn

2.2 Inrichting en gebruik

Het plangebied is een braakliggend terrein, waar zich na het staken van het agrarische gebruik een natuurlijke bloemrijke vegetatie heeft kunnen ontwikkelen. De begroeiing bestaat deels uit een bloemrijke grazige vegetatie, deels uit een vegetatie die gedomineerd wordt door hoogopschietende ruigtkruiden. Het voormalige agrarische gebruik van de grond komt tot uiting in het relatief grote aandeel akkeronkruiden.

2.3 Bodem en water

Bodem De bodems in het gebied bestaan uit zand en worden gerekend tot de hoge bruine enkeerdgronden in grof zand (Alterra, Bodemdata.nl).

Geomorfologie Het plangebied ligt op een smeltwaterwaaier (sandr) op de zuidwestflank van de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug. De oostzijde van het terrein ligt aan de rand van een droog dal, een voormalig smeltwaterdal (Stiboka 1982).

Hoogteligging De gronden in het gebied liggen op een gemiddelde hoogte van ca. 16 meter +NAP en hellen sterk naar het zuidzuidwesten.

Water Het plangebied ligt in een infiltratiegebied, waar neerslagwater wegzakt in de bodem. Het grondwater bevindt zich op enkele meters onder het maaiveld. Het gebied valt onder grondwatertrap VII (gemiddeld laagste grondwaterstand: 120 centimeter beneden maaiveld; gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 80 en 140 centimeter. In het gebied is geen oppervlaktewater aanwezig.

2.4 Planologische status

Bestemmingsplan

Het geldende bestemmingsplan is Buitengebied, partiële herziening 1997. Dit plan is vastgesteld door de raad van de gemeente Rhenen op 27 oktober 1998 en gedeeltelijk goedgekeurd door GS van Utrecht op 15 juni 1999.

Ingevolge dit bestemmingsplan rust op de betreffende gronden de bestemming Agrarisch gebied met bijzondere landschappelijke kenmerken Al. De op de kaart als zodanig aangewezen gronden zijn bestemd voor uitoefening van het agrarische bedrijf met uitzondering van glastuinbouwbedrijven en voor de daarbij behorende ontsluitingspaden, wegen en waterlanden. De gronden zijn tevens voorzien van de aanduiding open landschap, gebied met veel reliëf. Voor een aantal werken geldt het vereiste van een aanlegvergunning, zoals het egaliseren, afgraven of ophogen van gronden, het aanleggen van wegen, paden, parkeergelegenheden en andere oppervlakteverhardingen van meer dan 100 m² en het bebossen of beplanten van gronden met opgaand hout.

Streekplan In het Streekplan Utrecht 2005-2015 is het plangebied als 'overig gebied' opgenomen in de Ecologische Hoofdstructuur en het ligt daarmee binnen de zogeheten groene contour (zie ook hoofdstuk 3). Tot de **overige gebieden** behoren agrarische gebieden met hoge actuele en potentiële ecologische waarden, die van groot belang zijn voor de samenhang van de Ecologische Hoofdstructuur. Enerzijds betreft dit een aantal in het verleden begrensde beheers- en reservaatgebieden en anderzijds de in de natuurgebiedsplannen aangegeven zoekgebieden voor nieuwe natuur en ecologische verbindingzones. Voor het plangebied heeft de aanduiding 'overig gebied' betrekking op een 'zoekgebied nieuwe natuur' (Provincie Utrecht 2002b).

Het gebied ligt volgens opgave van de gemeente Rhenen echter tevens binnen de rode contour (figuur 2). Deze contour markeert de grens waarbinnen uitbreiding en nieuwbouw rondom bebouwingskernen moeten worden gerealiseerd. In overleg met de Provincie Utrecht is in dit specifieke geval, waarbij het gaat om een gebied dat zowel binnen de groene als de rode contour ligt, besloten het gebied te beoordelen als 'grenzend aan de groene contour (EHS)'.

Figuur 2. Rode contour in de omgeving van het plangebied (bron: Provincie Utrecht 2004)

3 Bescherming van soorten en leefgebieden: wet- en regelgeving

3.1 Bescherming van de wilde flora en fauna

De wilde flora en fauna worden beschermd door verschillende internationale en nationale verdragen, richtlijnen en wetten. De belangrijkste hiervan zijn de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en de Flora- en Faunawet.

De Vogelrichtlijn is een Europese richtlijn die bescherming biedt aan de inheemse wilde vogels en hun leefgebieden (middels de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden) binnen het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie.

De Habitatrichtlijn, eveneens een Europese richtlijn, biedt bescherming aan de leefgebieden van de wilde flora en fauna door de aanwijzing van zogeheten Habitatrichtlijngebieden en aan bepaalde individuele soorten. Deze soorten zijn ondergebracht in een aantal bijlagen waarvoor verschillende beschermingsregimes gelden. Voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt het zwaarste beschermingsregime. Indien in een te ontwikkelen gebied een soort voorkomt die is opgenomen in bijlage IV, kan deze ontwikkeling alleen plaatshebben als voldaan wordt aan een aantal strikte voorwaarden.

De Flora- en Faunawet is een Nederlandse wet waarin een aantal oude wetten (onder andere de Jachtwet, de Vogelwet en de Natuurbeschermingswet) is samengevoegd en waarin tevens belangrijke bepalingen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn opgenomen. In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op de belangrijkste bepalingen van de Flora- en Faunawet.

Rode Lijsten Naast deze wetten en richtlijnen waarin de bescherming van de inheemse wilde planten en dieren wordt geregeld, zijn ook de zogeheten Rode Lijsten nog van betekenis. Rode Lijsten zijn lijsten met soorten die in hun voortbestaan bedreigd worden en zijn een uitvloeisel van de Conventie van Bern uit 1982. Ze worden gezien als een belangrijk instrument voor soortbescherming. Soorten die op een Rode Lijst zijn opgenomen, zijn niet automatisch beschermd maar krijgen in het natuurbeleid wel extra aandacht. Ruimtelijke ontwikkelingen die gepland zijn in gebieden waar groeiplaatsen of leefgebieden van Rode Lijst-soorten aanwezig zijn, dienen zeer zorgvuldig te worden uitgevoerd.

Oranje Lijst Dit is een lijst met soorten, zowel planten als dieren, die in de provincie Utrecht in hun voortbestaan bedreigd worden dan wel potentieel bedreigd worden. In de Oranje Lijst is tevens aangegeven welke soorten speciale aandacht krijgen in het natuurbeleid van de provincie Utrecht (aandachtsoorten en prioritaire soorten).

3.2 De Flora- en Faunawet

3.2.1 De Flora- en Faunawet en ruimtelijke ontwikkelingen

In de Flora- en Faunawet zijn twee belangrijke principes vastgelegd en wel (1) dat dieren ook beschermd dienen te worden omdat hun bestaan waardevol is en (2) dat een ieder de plicht heeft voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en voor hun directe leefomgeving (zorgplichtbepaling). Hieruit voortvloeiende zijn in de wet verbodsbepalingen opgenomen. Hiervan zijn, zeker in relatie tot ruimtelijke ontwikkelingen, de verbodsbepalingen op handelingen die het voortbestaan van planten en dieren in gevaar kunnen brengen, de belangrijkste (zie kader).

Verbodsbepalingen Flora- en Faunawet

Bepalingen betreffende planten op de groeiplaats (artikel 8):

- Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse soort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Bepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving (artikel 9 - 12):

- Het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort opzettelijk te verontrusten.
- Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantingsplaatsen of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Het is verboden eieren van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Bij een ruimtelijke ingreep, zoals de plannen voor de Hondenschool, dient vooraf beoordeeld te worden welke negatieve gevolgen de ingreep zal hebben voor de eventueel aanwezig beschermde inheemse soorten. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de initiatiefnemer van het betreffende project.

Bij de uitwerking van plannen of bij de planning van werkzaamheden is het van belang dat de volgende aspecten duidelijk worden:

- Welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- Leidt het realiseren van de plannen of de uitvoering van de geplande werkzaamheden tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- Kunnen de plannen of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden?
- Is om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten ontheffing (ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet) van de verbodsbepalingen betreffende planten op de groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving vereist?

3.2.2 De ontheffing

Indien de uitvoering van de plannen en werkzaamheden leidt tot handelingen die de Flora- en Faunawet verbiedt, dient hiervoor bij Dienst Regelingen, de uitvoeringsinstantie van het Ministerie van LNV die hiermee belast is, een ontheffing te worden aangevraagd. Deze ontheffing dient te worden aangevraagd vóórdat met de daadwerkelijke uitvoering van de werkzaamheden wordt begonnen. Aangezien er met de beoordeling van een ontheffingaanvraag enige tijd gemoeid is, is het verstandig deze aanvraag tijdig in te dienen. Verstrekt er evenwel teveel tijd (een jaar of meer) tussen de aanvraag en het begin van de werkzaamheden, dan kunnen er zich met betrekking tot het voorkomen van planten en dieren alweer de nodige veranderingen hebben voorgedaan.

Bij de beoordeling van ontheffingaanvragen wordt onderscheid gemaakt in vier categorieën van soorten:

1. Soorten genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en ingevolge artikel 75, vijfde lid, bij algemene maatregel van bestuur aangewezen bedreigde soorten. Ontheffing kan worden verleend, indien:
 - er geen andere bevredigende oplossing bestaat, en
 - er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten, en
 - er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.
2. Soorten die niet zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en die niet ingevolge artikel 75, vijfde lid, bij algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen, met uitzondering van beschermde inheemse vogels. Ontheffing kan worden verleend, indien geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.
3. Beschermde inheemse vogels. De hier bedoelde dwingende redenen van groot openbaar belang kunnen geen grond zijn voor het verlenen van een ontheffing. De Europese Vogelrichtlijn staat dat niet toe.
4. Voor meer algemene soorten zal een vrijstelling gelden. Dergelijke soorten mogen dan worden verstoord, verjaagd of verplaatst van plekken waar ruimtelijk wordt ingegrepen. Daarvoor is dan geen ontheffing vereist.

In februari 2005 is de AmvB art. 75, ook wel het Besluit Vrijstelling Beschermde Dier- en Plantensoorten, in werking getreden. Dit besluit maakt het mogelijk dat vrijstelling wordt verleend voor het aanvragen van een ontheffing van de Flora- en Faunawet. In de toelichtende brochure op de 'AmvB art. 75' (LNV 2005) is middels tabellen – welke corresponderen met de bijlagen uit de AmvB – een handzaam overzicht gegeven van de beschermingsregimes die gelden voor de verschillende soorten.

Voor veel voorkomende beschermde soorten, opgenomen in tabel 1, geldt een algemene vrijstelling, dat wil zeggen dat er voor deze soorten geen ontheffing van de Flora- en Faunawet hoeft te worden aangevraagd. Voor soorten uit tabel 2 geldt eveneens een algemene vrijstelling, mits de geplande werkzaamheden worden uitgevoerd conform bepaalde richtlijnen die zijn vastgelegd in een ministerieel goedgekeurde gedragscode. Voor soorten uit tabel 3 geldt in het geval van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling een vrijstelling mits er gewerkt wordt conform de richtlijnen van een ministerieel goedgekeurde gedragscode. Beschikt men niet over een dergelijke gedragscode dan dient een ontheffing van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd indien overtreding hiervan te verwachten is (NB. Dit geldt ook voor soorten uit tabel 2.). Is er sprake van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, waartoe ook de plannen voor voor de Hondenschool gerekend moeten worden, in een gebied waar soorten uit tabel 3 voorkomen, dan is altijd een ontheffing nodig, mits er natuurlijk sprake is van handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet.

De aanvraag van een ontheffing van de Flora- en Faunawet dient vergezeld te gaan van een projectplan. In een projectplan moeten onder andere de uitkomsten van een recente inventarisatie van planten en dieren op de geplande locatie (een lijst met de aanwezige beschermde soorten, waarin is aangegeven op grond van welke wettelijke bepaling(en) deze soorten beschermd zijn), een beschrijving van de te verwachten schade aan de beschermde planten en dieren, een beschrijving hoe de schade tot een minimum beperkt kan worden, een planning van de uit te voeren werkzaamheden en een compensatieplan zijn opgenomen.

3.3 De bescherming van de EHS in het Streekplan

In het Streekplan 2005-2015 (Provincie Utrecht 2004) zijn de Ecologische Hoofdstructuur (inclusief gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet) en de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden begrensd met een zogenoemde groene contour (figuur 3). Tot de EHS worden verschillende eenheden gerekend, waaronder bestaande natuur, nieuwe natuur (gerealiseerde en nog te realiseren natuurontwikkelingsgebieden), overige gebieden (agrarische gebieden met een hoge actuele en potentiële natuurwaarde) en ecologische verbindingzones.

Figuur 3. Groene contour in de omgeving van het plangebied (bron: Provincie Utrecht 2004; ondergrond © Topografische Dienst Kadaster, 2006)

groen: bestaande natuur; geel: nieuwe natuur; lichtgeel: overige gebieden; groene lijn: ecologische verbindingzone; onderbroken groene lijn: grens landgoed vogelpatroon: vogelrichtlijngebied

Ter bescherming van de gebieden binnen de groene contour is het 'nee, tenzij'-regime van toepassing (zie kader) en kan op gebiedsniveau de saldobenadering worden toegepast.

Nieuwe plannen, projecten of handelingen binnen en in de nabijheid van deze gebieden zijn niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang (het 'nee, tenzij'-regime).

Tot de wezenlijke kenmerken of waarden worden de onderstaande aspecten gerekend:

- kwaliteit van het ecosysteem
- aaneengeslotenheid en robuustheid
- bijzondere soorten
- verbindingen

In hoeverre deze wezenlijke kenmerken of waarden al dan niet significant worden aangetast, dient te worden getoetst aan onder andere de volgende punten (Provincie Utrecht 2005a):

- de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit (systemen en soorten)
- geomorfologische en aardkundige waarden en processen
- de waterhuishouding (grond- en oppervlaktewater)
- de aanwezigheid van beschermde soorten, bedreigde soorten van de Rode Lijst en Oranje Lijst

Nadat de wezenlijke kenmerken of waarden van een terrein zijn geïdentificeerd, kan worden beoordeeld of een geplande ontwikkeling leidt tot een significante aantasting daarvan. In een toelichting van de provincie Utrecht (Provincie Utrecht 2005a) op de toepassing van het 'nee, tenzij'-regime worden enkele voorbeelden van een significante aantasting gegeven, waarvan er in het onderstaande drie worden geciteerd.

- Het doorbreken van natuureenheden en de robuustheid van de EHS, ook gezien naar de toekomst.
- Het onderbreken van migratie- en foerageerroutes van planten en dieren.
- Het onderbreken van ecologische verbindingzones, vanwege de relatieve smalheid van deze zones is in beginsel elke onderbreking niet toelaatbaar. Ook de aantasting van een stapsteen in zo'n verbindingzone is een bedreiging voor het kunnen functioneren van de verbindingzone.

Indien uit de analyse is gebleken dat er geen significante aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden optreedt, dan kunnen de plannen worden uitgevoerd, mits de ruimtelijke afweging dat toestaat. Blijkt uit de analyse dat er wel een significante aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden optreedt, dan dient er gezocht te worden naar alternatieven. Ontbreken die én kan aannemelijk worden gemaakt dat er sprake is van een reden van een groot openbaar belang, dan kunnen de plannen eveneens worden uitgevoerd mits er mitigerende maatregelen worden getroffen om de gevolgen voor natuur en landschap zoveel mogelijk te beperken. Volstaan de mitigerende maatregelen niet om de schade voor natuur en landschap te minimaliseren, dan is er de verplichting tot compensatie (compensatiebeginsel; Provincie Utrecht 2004). De uitvoering van de compensatie moet gewaarborgd zijn alvorens met de uitvoering van de plannen kan worden begonnen.

4 Resultaten van het onderzoek

4.1 Vegetatie en flora

4.1.1 Vegetatie

Door het extensieve beheer heeft zich op het terrein een soortenrijke begroeiing kunnen ontwikkelen, die door de grote bloemrijkdom veel insecten aantrekt. Dankzij de rijkdom aan zaden en insecten is het terrein ook aantrekkelijk als broed- en foerageergebied voor enkele soorten vogels en voor vleermuizen.

De begroeiing van het plangebied bestaat uit een afwisseling van vegetaties die gerekend kunnen worden tot het Windhalm-verbond *Aperion spica-venti*, het dwerghaver-verbond *Thero-Airion* en de Klasse der ruderaal gemeenschappen *Artemisietea vulgaris*. Kenmerkende soorten van het Windhalm-verbond zijn onder andere akkerviooltje, eenjarige hardbloem, gewone spurrie, grote windhalm, valse kamille en zwaluwtong. Soorten uit het Dwerghaver-verbond zijn onder andere klein vogelpootje, kleine leeuwentand, gewoon langbaardgras, vroege haver en zilvertuig. Tot de aanwezige soorten van de Klasse der ruderaal gemeenschappen behoren onder andere bijvoet, boerenwormkruid, Canadese fijnstraal, ijle dravik, klein streepzaad, kleine ooievaarsbek en kruldistel.

4.1.2 Flora

In het plangebied zijn in totaal 157 plantensoorten vastgesteld (bijlage 1). Vier van de aangetroffen soorten – bosdroogbloem, Duits viltkruid, dwergviltkruid en valse kamille – zijn opgenomen op de Rode Lijst (tabel 1). Twintig soorten zijn opgenomen op de provinciale Oranje Lijst: bergbasterdwederik, bezemkruid, bosdroogbloem, Duits viltkruid, dwergviltkruid, goudgele honingklaver, grote ereprijs, grote windhalm, heggenduizendknoop, klein kaasjeskruid, kleine brandnetel, kleine duizendknoop, klimopereprijs, knikkende distel, kweekdravik, liggende klaver, stalkaars, valse kamille, vroegeling en zwaluwtong. Geen van de aangetroffen soorten is beschermd krachtens de Flora- en Faunawet.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode Lijst	Oranje Lijst
Bergbasterdwederik	<i>Epilobium montanum</i>		KW
Bezemkruid	<i>Senecio inaequidens</i>		GE
Bosdroogbloem	<i>Gnaphalium sylvaticum</i>	GE	GE
Duits viltkruid	<i>Filago vulgaris</i>	EB	EB
Dwergviltkruid	<i>Filago minima</i>	GE	A/P
Goudgele honingklaver	<i>Melilotus altissimus</i>		KW
Grote ereprijs	<i>Veronica persica</i>		KW
Grote windhalm	<i>Aperion spica-venti</i>		KW
Heggenduizendknoop	<i>Fallopia dumetorum</i>		GE
Klein kaasjeskruid	<i>Malva neglecta</i>		BE
Kleine brandnetel	<i>Urtica urens</i>		GE
Kleine duizendknoop	<i>Persicaria minor</i>		KW
Klimopereprijs	<i>Veronica hederifolia</i>		KW
Knikkende distel	<i>Carduus nutans</i>		GE
Kweekdravik	<i>Bromopsis inermis</i>		GE
Liggende klaver	<i>Trifolium campestre</i>		GE
Stalkaars	<i>Verbascum densiflorum</i>		GE
Valse kamille	<i>Anthemis arvensis</i>	KW	BE
Vroegeling	<i>Erophila verna</i>		GE
Zwaluwtong	<i>Fallopia convolvulus</i>		GE

Tabel 1. Vastgestelde Rode Lijst- en Oranje Lijst-soorten

De soorten waarbij in de kolommen Rode Lijst of Oranje Lijst de afkorting GE (gevoelig) of KW (kwetsbaar), BE (bedreigd) of EB (ernstig bedreigd) staat, zijn opgenomen in deze lijsten. De aanduidingen verwijzen naar de mate van bedreiging.

Opname van de vegetatie in het plangebied met twee Rode Lijst-soorten, Duits viltkruid en valse kamille. Verder zijn op de foto grote windhalm en langbaardgras te zien (HB)

4.2 Fauna

4.2.1 Zoogdieren

In het plangebied zijn tijdens de veldbezoeken vos, ree, veldmuis, haas en konijn vastgesteld. Naar alle waarschijnlijkheid zullen er nog andere soorten kleine zoogdieren (spitsmuizen, ware muizen, egel) en kleine marterachtigen (hermelijn, bunzing) van het terrein gebruikmaken. Het plangebied zal echter, gelet op het vrijwel ontbreken van opgaande beplanting, door de meeste soorten, met uitzondering van muizen, uitsluitend gebruikt worden als foerageergebied.

Verder wordt het terrein door drie soorten vleermuizen gebruikt om te jagen: gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. De beide eerste zijn vermoedelijk afkomstig uit de bebouwing ten zuiden van het plangebied en de rosse vleermuis uit de bossen ten noorden ervan. In het plangebied zelf zijn geen elementen aanwezig die als verblijfplaats dienst kunnen doen. Wat de betekenis van het plangebied is als jachtgebied voor de aangetroffen soorten, is op basis van dit beperkte onderzoek niet te bepalen.

Alle in het plangebied aanwezige zoogdieren zijn beschermd. Op de vleermuizen na vallen de aangetroffen soorten echter onder de algemene vrijstellingsregeling die is opgenomen in de AmvB art. 75 (zie hoofdstuk 3). Alle vleermuizen zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en hiervoor geldt het zwaarste beschermingsregime.

Onder de vastgestelde soorten bevinden zich geen Rode Lijst-soorten. Wel is de rosse vleermuis opgenomen op de Oranje Lijst.

4.2.2 Vogels

Op het terrein zijn veertien vogelsoorten vastgesteld die regelmatig van het gebied gebruikmaken (tabel 2). Acht soorten komen in het gebied voor als broedvogel (of maakt het terrein deel uit van het territorium). Naast deze broedvogels zijn nog eens zes soorten vastgesteld die het terrein gedurende de broedtijd, voor zover kon worden vastgesteld, alleen als foerageer- of jachtgebied gebruikten.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode Lijst	Oranje Lijst	Status	Aantal
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	GE		f	
Boomleeuwerik	<i>Lullula arborea</i>			b	1
Boompieper	<i>Anthus trivialis</i>			b	1
Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>		3	b	1
Gele kwikstaart	<i>Motacilla flava</i>	GE		b	3
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>			f	
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	GE		b	1
Groenling	<i>Chloris chloris</i>			f	
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>	GE		f	
Huiszwaluw	<i>Delichon urbica</i>	GE		f	
Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	GE		b	4
Putter	<i>Carduelis carduelis</i>			b	2
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>			f	
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>			b	2

Tabel 2. Vastgestelde vogelsoorten

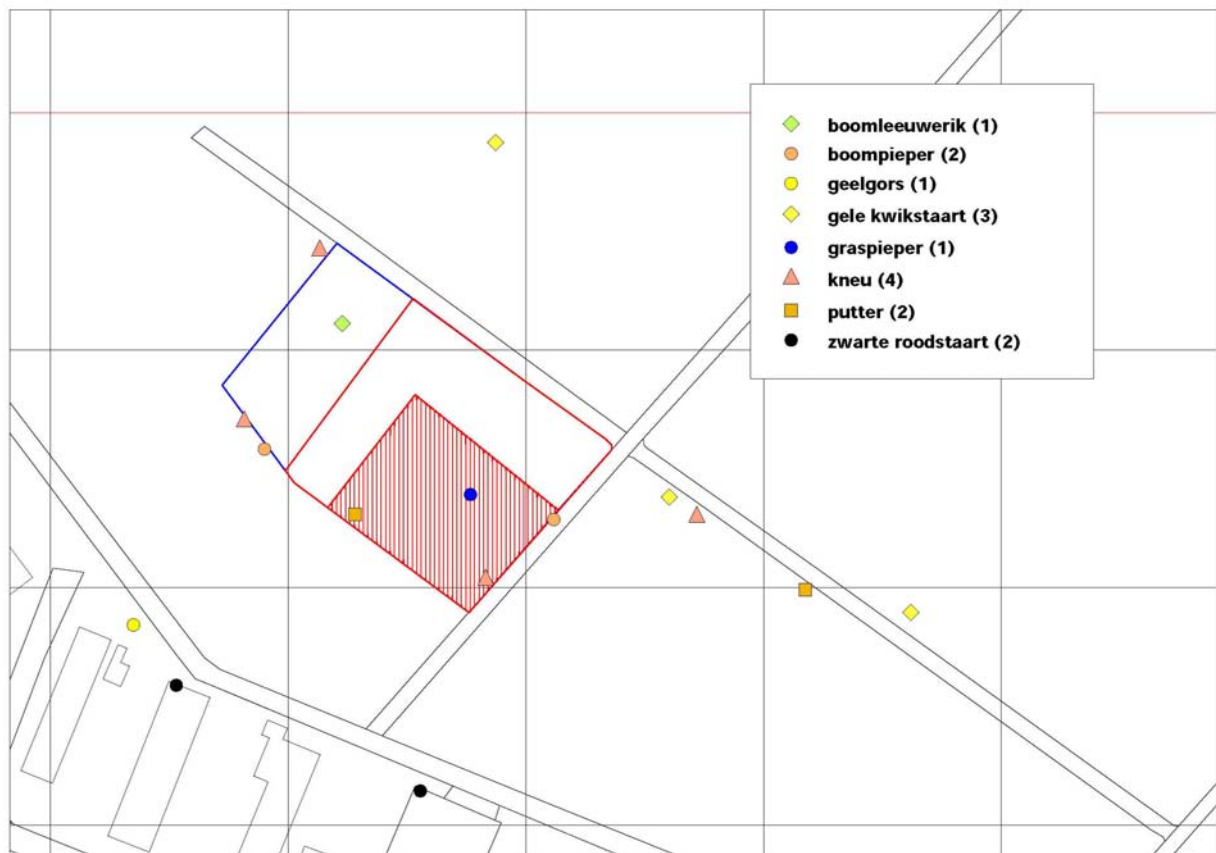
In de kolom Status is met een b aangegeven of de soort als broedvogel op het terrein en/of in de directe omgeving voorkomt. Als er in deze kolom een f staat, gebruikt de betreffende soort het terrein alleen om te foerageren of te rusten. In de kolom Aantal is voor de broedvogels het aantal vastgestelde territoria weergegeven.

De soorten waarbij in de kolom Rode Lijst de afkorting GE (gevoelig) staat, zijn opgenomen in deze lijst. De aanduiding gevoelig verwijst naar de mate van bedreiging. De soort waarbij in de kolom Oranje Lijst een 3 staat, is opgenomen in deze lijst. Categorie 3 in de Oranje Lijst staat gelijk aan de categorie Bedreigd uit de Rode Lijst.

De gele kwikstaart is een van de bijzondere soorten die in het plangebied is vastgesteld (JG).

In figuur 4 zijn de territoria weergegeven van acht vogelsoorten die in en rond het plangebied zijn vastgesteld. Al deze soorten gebruikten het terrein om te foerageren of om te broeden, ook de (paren van) soorten (geelgors, gele kwikstaart, zwarte roodstaart) waarvan de vermoedelijke nestlocaties zich op grotere afstand van het plangebied bevonden.

Figuur 4. Territoria van vogels die van het plangebied gebruikmaken

Het getal tussen haakjes achter de soortnaam is het aantal vastgestelde territoria

Alle Nederlandse (broed)vogels zijn beschermd krachtens de Europese Vogelrichtlijn. Van de vastgestelde soorten zijn gele kwikstaart, graspieper en kneu opgenomen op de Rode Lijst en is de geelgors opgenomen op de Oranje Lijst.

4.2.3 Reptielen en amfibieën

Er zijn in het plangebied geen reptielen en amfibieën vastgesteld. Echter, gelet op de aanwezige habitat met pleksgewijs een zeer ijle, open vegetatie en kale plekken zand, is het niet uitgesloten dat de zandhagedis in het terrein voorkomt, temeer daar er in de nabije omgeving relatief grote populaties voorkomen. Voorts lijkt het terrein geschikt als landbiotoop voor bruine kikker en gewone pad.

4.2.4 Dagvlinders

Er zijn in het plangebied dertien soorten dagvlinders waargenomen (tabel 3). Geen van de vastgestelde soorten is beschermd. Het bruin blauwtje is opgenomen op de Rode Lijst en de Oranje Lijst.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode Lijst	Oranje Lijst	F&F
Atalanta	Vanessa atalanta			
Boomblauwtje	Celastrina argiolus			
Bruin blauwtje	Plebeius aegestis	KW	3	
Bruin zandoogje	Maniola jurtina			
Dagpauwoog	Inachis io			
Distelvlinder	Vanessa cardui			
Groot koolwitje	Pieris brassicae			
Icarusblauwtje	Polyommatus icarus			
Klein geaderd witje	Pieris napi			
Klein koolwitje	Pieris rapae			
Kleine vos	Aglais urticae			
Kleine vuurvlinder	Lycaena phlaeas			
Zwartsprietdikkopje	Thymelicus lineola			

Tabel 3. Vastgestelde dagvlinders

De soort waarbij in de kolom Rode Lijst de afkorting KW (kwetsbaar) staat, is opgenomen in deze lijst. De aanduiding kwetsbaar verwijst naar de mate van bedreiging. De soort waarbij in de kolom Oranje Lijst een 3 staat, is opgenomen in deze lijst. Categorie 3 in de Oranje Lijst staat gelijk aan de categorie Bedreigd uit de Rode Lijst.

4.2.5 Waterjuffers en libellen

Ondanks het feit dat er in het plangebied geen open water aanwezig is, zijn er in het terrein tien soorten waterjuffers en libellen vastgesteld (tabel 4). De dieren gebruiken het terrein om uit te rippen en te jagen.

Geen van de vastgestelde soorten is beschermd. De plasrombout en de grote keizerlibel zijn opgenomen op de Oranje Lijst.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode Lijst	Oranje Lijst	F&F
Bloedrode heidelibel	Sympetrum sanguineum			
Gewone oeverlibel	Orthetrum cancellatum			
Grote keizerlibel	Anax imperator		4	
Houtpantserjuffer	Lestes viridis			
Lantaarntje	Ischnura elegans			
Paardenbijter	Aeshna mixta			
Plasrombout	Gomphus pulchellus		3	
Steenrode heidelibel	Sympetrum vulgatum			
Variabele waterjuffer	Coenagrion pulchellum			
Viervlek	Libellula quadrimaculata			

Tabel 4. Vastgestelde waterjuffers en libellen

De soorten waarbij in de kolom Oranje Lijst een 3 of een 4 staat, zijn opgenomen in deze lijst. Categorie 3 in de Oranje Lijst staat gelijk aan de categorie Bedreigd uit de Rode Lijst; Categorie 4 in de Oranje Lijst (potentieel bedreigd) staat gelijk aan de categorie Kwetsbaar uit de Rode Lijst.

4.2.6 Sprinkhanen

In het plangebied zijn tien soorten sprinkhanen vastgesteld (tabel 5), waaronder twee meer bijzondere soorten, de greppelsprinkhaan en het zuidelijk spitskopje.

De greppelsprinkhaan staat nog als 'verdwenen uit Utrecht' op de Oranje Lijst, maar dat is niet langer correct. De soort heeft zich aan het eind van de jaren negentig van de vorige eeuw opnieuw in de provincie gevestigd (Blauwe Kamer) en heeft zich sindsdien snel door de uiterwaarden in westelijke richting uitgebreid. De soort komt nu al ten minste tot bij Vianen voor. Binnendijs zijn er nog maar weinig vindplaatsen.

De greppelsprinkhaan komt vooral voor in de uiterwaarden (HB)

Het zuidelijk spitskopje is ook een soort die zich in de laatste decennia in Nederland gevestigd heeft. In de provincie komt de soort lokaal voor.

Geen van de vastgestelde soorten is beschermd. De greppelsprinkhaan is opgenomen op de Oranje Lijst.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode Lijst	Oranje Lijst	F&F
Bruine sprinkhaan	<i>Chorthippus brunneus</i>			
Gewoon doortje	<i>Tetrix undulata</i>			
Gewoon spitskopje	<i>Conocephalus dorsalis</i>			
Greppelsprinkhaan	<i>Metrioptera roeselii</i>		0	
Grote groene sabelsprinkhaan	<i>Tettigonia viridissima</i>			
Krasser	<i>Chorthippus parallelus</i>			
Kustsprinkhaan	<i>Chorthippus albomarginatus</i>			
Ratelaar	<i>Chorthippus biguttulus</i>			
Struiksprinkhaan	<i>Leptophyes punctatissima</i>			
Zuidelijk spitskopje	<i>Conocephalus discolor</i>			

Tabel 5. Vastgestelde sprinkhanen

De soort waarbij in de kolom Oranje Lijst een 0 staat, is opgenomen in deze lijst. Categorie 0 in de Oranje Lijst staat gelijk aan de categorie Verdwenen uit de Rode Lijst.

4.2.7 Wilde bijen

Van deze groep is van slechts een beperkt aantal soorten gegevens over het voorkomen beschikbaar. Een van de soorten die in het terrein is vastgesteld, is de zwarte sachembij. Deze soort is als bedreigd opgenomen op de Rode Lijst.

5 Hondenschool Canis Cunerae

5.1 Activiteiten van de Hondenschool

De Hondenschool Canis Cunerae heeft als ambitie een regionale voortrekkersrol te gaan vervullen in het opvoeden en begeleiden van mens/hond-combinaties (Canis Cunerae 2006) en wil daartoe een volledig pakket cursussen aanbieden. Zij is voornemens op het terrein de volgende activiteiten te gaan ontplooiën:

- trainen van honden door middel van cursussen 'gehoorzame hond';
- individuele cursussen gedragsaanpassing;
- doggydance, hond laten dansen op muziek, en
- theorieles.

5.2 Inrichting van de Hondenschool

Met de vestiging en realisatie van de Hondenschool Canis Cunerae zijn de volgende werkzaamheden gemoeid:

1. Het verplaatsen van de reeds bestaande groenwal naar de noordzijde van het terrein van Canis Cunerae, zodat deze het terrein omzoomt.
2. Om het weglopen of uitbreken van honden te voorkomen wordt het gehele terrein omzoomd met een hekwerk van harmonicagaas met een hoogte van 1,5 meter waarboven op een hoogte van 1,6 meter en 1,7 meter een spandraad wordt geplaatst. De palen van dit hekwerk bestaan uit houten palen, 1,8 meter boven het maaiveld gelijkend op de door de gemeente reeds gebruikte palen. Aan de rechterzijde van het terrein komt de ingang met een sluis welke ook groot genoeg wordt om hulpdiensten en maaimachines toegang tot het terrein te geven. Aan de linkerzijde komt een nooduitgang.
3. Het terrein wordt geëgaliseerd en waar mogelijk gevlakt. Hierna wordt het ingezaaid met speelweidengras. Het zo ontstane grasveld dient van een dusdanige kwaliteit te zijn dat er ook (elektrische) rolstoelen op kunnen rijden.
4. Voor de verlichting van het terrein worden zes lichtmasten met een hoogte van 4 meter geplaatst. De lichtmasten zijn naar lichtbehoefte individueel te schakelen om een overdaad aan licht te beperken. Verder worden de lampen naar boven en naar achter met een kap afgeschermd om ongewenste lichtstraling te vermijden. Het maximale vermogen per mast bedraagt 600 watt.
5. Aan de voorzijde van het terrein worden voor instructeurs en cursisten tien parkeerplaatsen aangelegd. Deze parkeerplaatsen zullen bestaan uit grasbetontegels. Indien noodzakelijk is het aantal parkeerplaatsen in de toekomst nog uit te breiden.
6. Op het terrein worden voor de opslag van materiaal, toilet, stroomvoorziening, etc. twee verplaatsbare containers geplaatst en wordt aansluitend hierop een overdekt betegeld terras aangelegd.

5.3 Effecten van de plannen

De plannen voor de vestiging en inrichting van de Hondenschool Canis Cunerae zullen in zijn algemeenheid de volgende nadelige effecten hebben op de natuur in het gebied:

- het ongeschikt worden van het terrein als leef- en foerageergebied voor de aanwezige fauna als gevolg van de vestiging van de Hondenschool;
- een afname van de kwaliteit van de directe omgeving van de Hondenschool als leef- en foerageergebied voor de aanwezige fauna ten gevolge van verstoring door menselijke aanwezigheid en activiteiten, licht en geluid;
- het optreden van vlucht- en mijdgedrag, ook op grotere afstand van de Hondenschool, bij met name grotere zoogdieren, zoals ree, door het geblaf van honden;
- aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties, en daarmee van de leefgebieden van diverse diersoorten (zaadetende vogels, insecten) door het verplaatsen van de houtsingel (overschaduwing van onder andere veldwegen, akkerranden);
- aantasting van de voor de geomorfologie van het gebied kenmerkende glooiingen.

Aan de zuid- en oostzijde van het plangebied zijn recent houtsingels aangelegd (HV)

6 De resultaten in het licht van de Flora- en Faunawet: de natuurtoets

6.1 Beschermde soorten

In tabel 6 is een overzicht gegeven van de soorten die in het terrein zijn vastgesteld en die op basis van de Flora- en Faunawet beschermd zijn. In de tabel is aangegeven krachtens welke wet of richtlijn de soorten bescherming genieten en in welke tabel van de 'AmvB art. 75' ze zijn opgenomen.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn Bijlage 2	Habitatrichtlijn Bijlage 4	Flora- & Faunawet	AmvB tabel 1	AmvB tabel 2	AmvB tabel 3	Rode Lijst	Oranje Lijst
Planten										
Bergbasterdwederik	<i>Epilobium montanum</i>									
Bezemkruiskruid	<i>Senecio inaequidens</i>									
Bosdroogbloem	<i>Gnaphalium sylvaticum</i>									
Duits viltkruid	<i>Filago vulgaris</i>									
Dwergviltkruid	<i>Filago minima</i>									
Goudgele honingklaver	<i>Melilotus altissimus</i>									
Grote ereprijs	<i>Veronica persica</i>									
Grote windhalm	<i>Apera spica-venti</i>									
Heggenduizendknoop	<i>Fallopia dumetorum</i>									
Klein kaasjeskruid	<i>Malva neglecta</i>									
Kleine brandnetel	<i>Urtica urens</i>									
Kleine duizendknoop	<i>Persicaria minor</i>									
Klimopereprijs	<i>Veronica hederifolia</i>									
Knikkende distel	<i>Carduus nutans</i>									
Kweekdravik	<i>Bromopsis i. inermis</i>									
Liggende klaver	<i>Trifolium campestre</i>									
Stalkaars	<i>Verbascum densiflorum</i>									
Valse kamille	<i>Anthemis arvensis</i>									
Vroegeling	<i>Erophila verna</i>									
Zwaluwtong	<i>Fallopia convolvulus</i>									
Zoogdieren										
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>									
Haas	<i>Lepus europaeus</i>									
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>									
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>									
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>									
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>									
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>									
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>									
Broedvogels										
Boomleeuwerik	<i>Lullula arborea</i>									
Boompieper	<i>Anthus trivialis</i>									
Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>									
Gele kwikstaart	<i>Motacilla flava</i>									
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>									
Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>									
Putter	<i>Carduelis carduelis</i>									
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>									

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn Bijlage 2	Habitatrichtlijn Bijlage 4	Flora- & Faunawet	AmvB tabel 1	AmvB tabel 2	AmvB tabel 3	Rode Lijst	Oranje Lijst
Dagvlinders										
Bruin blauwtje	<i>Plebeius agestis</i>									
Libellen										
Grote keizerlibel	<i>Anax imperator</i>									
Plasrombout	<i>Gomphus pulchellus</i>									
Sprinkhanen										
Greppelsprinkhaan	<i>Metrioptera roeseli</i>									
Wilde bijen										
Zwarte sachembij	<i>Anthophora retusa</i>									

Tabel 6. Beschermde soorten, Rode Lijst- en Oranje Lijst-soorten

Met een blauw vlakje is aangegeven of een soort beschermd is krachtens de Flora- en Faunawet; met een groen vlakje in welke tabel van de toelichtende brochure op de AmvB art. 75 (LNV 2005) de soort is opgenomen; met een blauw vlakje of een soort beschermd is door de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn; met een rood vlakje is aangegeven of een soort op de Rode Lijst staat en met een oranje vlakje of een soort op de Oranje Lijst staat.

Uit de tabel blijkt dat drie van de aangetroffen soorten zijn opgenomen in tabel 3 van de 'AmvB art. 75' (toelichtende brochure; LNV 2005). Alle vogels zijn beschermd krachtens de Vogelrichtlijn. De vleermuizen zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De bescherming van deze soorten heeft een Europees rechtelijke grondslag en hiervoor geldt dan ook het strengste beschermingsregime.

In de volgende paragrafen wordt ingegaan op de effecten van de plannen op de (streng) beschermde soorten en de consequenties hiervan met betrekking tot de wet- en regelgeving.

6.2 Effecten van de plannen op de strikter beschermde soorten

Op het terrein komen twee groepen strikter beschermde soorten voor. In de eerste plaats zijn dat de vleermuizen. De vastgestelde vleermuizen, gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis, gebruiken het terrein alleen om te jagen. In het gebied zijn geen elementen aanwezig die als vaste verblijfplaats kunnen fungeren. Evenmin vormt het terrein een geïsoleerd, regelmatig gebruikt jachtgebied of is het onderdeel van een doorgaande geleidende of verbindende structuur. Het terrein kan dus ook in deze zin voor vleermuizen niet worden opgevat als een vaste verblijfplaats. Derhalve zal de vestiging van de Hondenschool Canis Cynarum niet leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet.

De tweede groep wordt gevormd door de vogels. Er zijn acht soorten vogels vastgesteld waarvoor het terrein een wezenlijk onderdeel is van het territorium, dan wel dienst doet als broedgebied. Echter, indien de bouwwerkzaamheden voor de Hondenschool worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van vogels, dus in de periode 15 juli - 1 maart, is de kans op overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet vrijwel nihil. Omdat verschillende soorten ook buiten de periode 1 maart - 15 juli nog kunnen nestelen, dient het terrein voor aanvang van de werkzaamheden nog gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van eventuele bezette nesten. Indien die worden aangetroffen, moeten de werkzaamheden worden uitgesteld totdat de jonge vogels de nesten uit zichzelf verlaten hebben.

6.3 Is een ontheffing nodig?

Uit het voorgaande is duidelijk geworden dat realisatie van de plannen naar verwachting niet zal leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet met betrekking tot de vastgestelde beschermde soorten, mits de beperkingen ten aanzien van de periode van het jaar waarin werkzaamheden worden uitgevoerd in acht worden genomen en het terrein voorafgaand aan de werkzaamheden nog zal worden geïnspecteerd op bezette nesten. Voor de vestiging van de Hondenschool behoeft derhalve geen ontheffing van de verbodsbepalingen te worden aangevraagd.

De torenvalk is een beschermde soort die het terrein alleen gebruikt om te jagen. Ook voor vogels die in het terrein broeden, behoeft geen ontheffing van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd, mits de werkzaamheden ten behoeve van de Hondenschool worden uitgevoerd buiten het broedseizoen (JG)

7 De plannen en het nee, tenzij-beginsel: de nee, tenzij-toets

7.1 Wezenlijke waarden en kenmerken

In hoofdstuk 5 is een beeld geschetst van de werkzaamheden en de activiteiten die gemoeid zijn met de vestiging en de exploitatie van de Hondenschool Canis Cunerae en van de te verwachten effecten hiervan op de natuurwaarden. De vraag is nu of een en ander leidt tot een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS, te weten:

- zones met bijzondere ecologische kwaliteit
- aaneengeslotenheid en robuustheid
- bijzondere soorten
- essentiële verbindingen

Of er sprake is van een significante aantasting van een van deze wezenlijke waarden en kenmerken wordt getoetst aan de hand van een aantal door de Provincie Utrecht opgestelde toetsingscriteria (NB. Deze toetsingscriteria zijn nog niet opgenomen in een officiële, openbare notitie van de Provincie en hebben derhalve een enigszins onzekere status). Per waarde of kenmerk gaat het om de volgende toetsingscriteria:

- zones met bijzondere ecologische kwaliteit
 - o provinciale natuurwaardering - aantasten van gebieden met de natuurwaarden 'uitstekend' en 'goed'
 - o aantasten van oude boskernen van de categorie 'zeer waardevol' en 'bijzonder waardevol'
 - o aantasten van een prioritair biodiversiteitsgebied dat geheel of gedeeltelijk is gelegen binnen de EHS: de kaart waarop deze gebieden zijn aangegeven, is nog niet beschikbaar
 - o natuurdoelen (UNAT's) zoals vastgelegd in de Natuurgebiedsplannen
 - o abiotische omstandigheden voor bijzondere ecologische kwaliteiten
- aaneengeslotenheid en robuustheid
 - o opsplitsing van een gebied
 - o verkleining van een gebied
- bijzondere soorten
 - o negatieve gevolgen voor beschermde soorten uit tabel 2 en 3 van de Flora- en Faunawet
 - o bedreigde soorten van de Rode en Oranje Lijsten uit de categorieën 'bedreigd', 'ernstig bedreigd' of 'op het punt van verdwijnen'
- essentiële verbindingen
 - o ecologische verbindingzones, robuuste verbindingen en ecoducten en faunapassages (tussen kerngebieden EHS) - door de ingreep wordt een verbinding 'ernstig belemmerd' of kan niet meer worden gerealiseerd
 - o foerageer- en migratieroutes - door de ingreep wordt een verbinding 'ernstig belemmerd' of kan niet meer worden gerealiseerd

Bij dit alles is het van belang in het oog te houden dat de beoordeling is gemaakt met het uitgangspunt dat het terrein voor de Hondenschool buiten de EHS ligt. Dit houdt in dat beoordeeld moet worden of de eventuele negatieve invloeden van de vestiging van de Hondenschool zich uitstralen naar de naastgelegen EHS-terreinen.

7.2 Effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken

7.2.1 Zones met bijzondere ecologische kwaliteit

Provinciale natuurwaardering

Op de provinciale natuurwaarderingskaart staat het aangrenzende akkercomplex aangeduid als 'akker van matige kwaliteit', een aanduiding die enige vragen oproept, gelet op de vele Oranje Lijstsoorten die in deze akker voorkomen, vooral langs randen.

De aanleg van de Hondenschool zal niet leiden tot aantasting van een terrein waarvan de kwaliteit als 'uitstekend' of 'goed' is beoordeeld, simpelweg omdat deze in de directe omgeving van het plangebied niet voorkomen.

Oude boskernen

Het plangebied is onderdeel van een open akkergebied. De dichtstbijzijnde bossen liggen op een afstand van meer dan 250 meter van het plangebied. In deze bossen zijn geen oude boskernen uit de categorieën 'zeer waardevol' en 'bijzonder waardevol' aanwezig.

De vestiging van de Hondenschool zal derhalve niet leiden tot aantasting van oude boskernen uit genoemde categorieën.

Natuurdoelen (UNAT's)

Op de Natuurdoeltypenkaart van de Provincie Utrecht (2002a) is aan de omgeving van het plangebied het natuurdoeltype Akker, droog (hz-4.01 d) toegekend.

Conform het Natuurgebiedsplan Utrechtse Heuvelrug (Provincie Utrecht 2002a) kunnen op de terreinen binnen het zoekgebied nieuwe natuur drie natuurdoelen worden gerealiseerd: heide, (half)natuurlijk grasland en akker. In principe komen voor de omgeving van het plangebied beide laatste natuurdoelen in aanmerking, maar gelet op de abiotische omstandigheden (eerdgrond), het (historische) gebruik van het omliggende gebied en het op de natuurdoeltypenkaart toegekende natuurdoel, wordt in het vervolg uitgegaan van het natuurdoel akker.

De vestiging van de Hondenschool zal geen invloed hebben op de realisatiemogelijkheden van het natuurdoel akker.

Abiotische omstandigheden

De vestiging van de Hondenschool zal geen invloed hebben op de voor het natuurdoel akker vereiste abiotische omstandigheden.

7.2.2 Aaneengeslotenheid en robuustheid

De vestiging van de Hondenschool zal niet leiden tot opsplitsing of verkleining van gebieden binnen de EHS, omdat er, zoals gezegd, voor deze toets vanuit moest worden gegaan dat het plangebied binnen de rode contour en niet binnen de groene contour ligt.

7.2.3 Bijzondere soorten

Nog afgezien van het forse aantal bijzondere soorten dat voorkomt op het terreintje waar de Hondenschool gevestigd moet worden (zie tabel 6) en dat ten gevolge van de Hondenschool zal verdwijnen, zal de vestiging mogelijk ook invloed hebben op de populaties van een aantal bijzondere soorten die voorkomen in de aangrenzende EHS-terreinen. Het gaat enerzijds om soorten die weliswaar ook voorkomen in het omringende akkergebied, vooral langs de paden en akkerranden, maar die gevoed worden door de relatief grote populaties op het terrein van de Hondenschool. Het gaat hierbij onder andere om soorten als valse kamille, bruin blauwtje en zwarte sachembij. Anderzijds gaat het om soorten die zich in de aangrenzende akkers voortplanten, maar waarvoor het terrein van de Hondenschool van essentieel belang is als foerageergebied. Dit geldt onder andere voor vogels als geelgors, gele kwikstaart en kneu. Zo werd tijdens het bezoek in juni vastgesteld dat de drie paartjes gele kwikken die

nestelden in de omringende akkers voortdurend voedselvluchten uitvoerden naar het terrein van de Hondenschool om voedsel voor de jongen te verzamelen. Kennelijk konden de vogels in de akkers zelf onvoldoende geschikt voedsel vinden.

Voor een aantal bijzondere soorten (Rode Lijst- en Oranje Lijst-soorten) geldt dat ze door de vestiging van de Hondenschool en daarmee het teloorgaan van het terreintje mogelijk zullen verdwijnen uit de omringende EHS-terreinen, hetzij doordat de kleine populaties onvoldoende worden aangevuld, hetzij doordat een belangrijk foerageergebied verdwijnt. Op grond hiervan wordt dan ook geconcludeerd dat realisatie van de plannen voor de Hondenschool voor wat betreft bijzondere soorten kan leiden tot een significante aantasting van wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS.

Het bruin blauwtje komt behalve op het terrein van de Hondenschool ook voor langs de paden door de omringende akkers. De populatie die voorkomt langs de paden is echter zo klein dat deze soort, na vestiging van de Hondenschool, zich op termijn in dit EHS-gebied mogelijk niet zal kunnen handhaven (HB)

7.2.4 Essentiële verbindingen

Het plangebied heeft geen functie als verbindingszone, evenmin ligt het plangebied in vaste foerageer- en migratieroutes. De vestiging van de Hondenschool leidt derhalve niet tot een significante aantasting van een verbindende functie.

7.2.5 Samenvattend

De vestiging van de Hondenschool kan leiden tot een significante aantasting van de waarde/ het kenmerk 'aanwezigheid van bijzondere soorten in de EHS'. De overige wezenlijke waarden en kenmerken, te weten zones met bijzondere ecologische kwaliteit, aaneengeslotenheid en robuustheid en essentiële verbindingen, worden niet (significant) aangetast.

Omdat er sprake kan zijn van een significante aantasting van wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS zal de initiatiefnemer van het project moeten aantonen dat er voor realisatie van het project geen alternatieven zijn en dat er met realisatie van de plannen een groot openbaar belang wordt gediend.

8 Mitigerende maatregelen

Als de initiatiefnemer voor de Hondenschool kan aantonen dat er geen alternatieven beschikbaar zijn en dat er sprake is van een groot openbaar belang, dan kan het project doorgang vinden mits de negatieve effecten van de vestiging van de Hondenschool ongedaan worden gemaakt door het treffen van mitigerende maatregelen, en als die niet volstaan, door de negatieve effecten voor de natuurwaarden te compenseren. In dit hoofdstuk worden voorstellen geformuleerd voor een aantal mitigerende maatregelen die erop gericht zijn de kwaliteiten van het resterende deel van het onderzoeksgebied te optimaliseren en die van de omringende terreinen te bestendigen.

- Het deel van het onderzoeksgebied dat buiten het terrein van de Hondenschool valt, wordt beheerd als braakliggende akker met langs de randen een bloemrijke ruigte. Dit betekent dat het perceel eenmaal per jaar, bij voorkeur in de nazomer, oppervlakkig wordt geploegd. Een brede strook (ca. 5 meter) langs de randen van het perceel wordt niet geploegd, maar wordt eenmaal per jaar of eenmaal per twee jaar voor tachtig procent gemaaid, bij voorkeur in september, waarbij het maaisel wordt afgevoerd.
- Het terrein ontleent zijn huidige natuurwaarden aan de bloemrijke grazige vegetaties. Dit geldt zowel voor het eigenlijke onderzoeksgebied als voor de gronden waar de houtsingels zijn ingeplant. Bij het verder uitgroeien van de opgaande beplanting zullen veel bloeiende planten als gevolg van de toenemende beschaduwing geleidelijk uit de grazige vegetaties verdwijnen. Om dit tegen te gaan, wordt voorgesteld de houtsingels bij het ouder worden om te vormen naar losse struweelgroepen met verspreide opgaande bomen die hoog worden opgekroond. Er ontstaat dan een afwisseling van struweelgroepen met overstaanders en meer grazige bloemrijke delen.
- De houtsingel wordt niet doorgetrokken rondom het terrein van de Hondenschool, omdat dit, ook bij de voorgestelde omvorming, zal leiden tot overschaduwing van de aangrenzende grazige veldwegen en akkerranden (met een verandering van de vegetatiekundige samenstelling als gevolg) en van de aangrenzende akkers. Bovendien kunnen de opgaande bomen op termijn de vergezichten vanaf de eng belemmeren.
- In plaats van door een houtsingel wordt het terrein van de Hondenschool omzoomd door een smalle strook met dicht struikgewas die het terrein aan het zicht onttrekt zonder dat dit leidt tot aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties in de bermen van de veldwegen, de akkerranden en het resterende deel van het onderzoeksgebied.
- Ter bescherming van de voor de geomorfologie van het gebied kenmerkende glooiingen wordt het terrein zo mogelijk niet afgevlakt en geëgaliseerd.

9 Conclusies

Actuele natuurwaarden

- In het plangebied zijn in totaal 157 plantensoorten vastgesteld, waaronder vier Rode Lijst-soorten en nog eens twintig Oranje Lijst-soorten.
- Geen van de aangetroffen plantensoorten is beschermd.
- Het terrein wordt door drie soorten vleermuizen gebruikt om te jagen: gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis.
- Er zijn acht vogelsoorten vastgesteld die in en rond het plangebied een territorium hebben. Al deze soorten gebruiken het terrein om te foerageren of om te broeden, ook de (paren van) soorten waarvan de vermoedelijke nestlocaties zich op grotere afstand van het plangebied bevonden. Drie van deze soorten zijn opgenomen op de Rode Lijst.
- In het plangebied komt potentieel geschikt habitat voor de zandhagedis voor.
- In het plangebied komen ten minste dertien soorten dagvlinders voor, waarvan er één op de Rode Lijst is opgenomen.
- In het terrein zijn tien soorten libellen vastgesteld, waarvan twee soorten zijn opgenomen op de Oranje Lijst.
- In het onderzoeksgebied komt ten minste één wilde bijensoort voor die als 'bedreigd' op de Rode Lijst is opgenomen.

Planologische status

- In het Streekplan Utrecht 2005-2015 is het plangebied als 'overig gebied' opgenomen in de Ecologische Hoofdstructuur en het ligt daarmee binnen de zogeheten groene contour.
- Het plangebied ligt tegelijkertijd ook binnen de rode contour.
- In overleg met de provincie is besloten een nee, tenzij-toets uit te voeren waarbij het uitgangspunt is dat het plangebied binnen de rode en buiten de groene contour ligt.
- Dit betekent dat beoordeeld moet worden of de eventuele negatieve invloeden van de vestiging van de Hondenschool zich uitstrekken over de naastgelegen EHS-terreinen.

Inrichting van de Hondenschool

- Met de vestiging en realisatie van de Hondenschool Canis Cunerae zijn de volgende werkzaamheden gemoeid:
 - o Verplaatsen van de reeds aangelegde houtsingel zodat deze het terrein omzoomt.
 - o Afzetten van het terrein met een hekwerk bestaande uit harmonicagaas van ten minste 1,5 meter hoogte. Hierin komt aan de rechterzijde een hoofdingang met sluis en aan de linkerzijde een nooduitgang.
 - o Afvlakken en egaliseren van het terrein en inzaaien met speelweidengras.
 - o Plaatsen van zes lichtmasten van 4 meter hoog met twee 300 watt halogeenlampen en een regenkap. Deze lichtmasten zijn centraal vanuit de opslag individueel schakelbaar.
 - o Aanleggen van 10 parkeerplaatsen bij de ingang van het terrein.
 - o Plaatsen van twee verplaatsbare containers voor de opslag van materiaal, toilet, stroomvoorziening, etc. met aansluitend een overdekt betegeld terras.

Effecten van de plannen

- De plannen voor de vestiging en inrichting van de Hondenschool Canis Cunerae zullen in zijn algemeenheid de volgende nadelige effecten hebben op de natuur in het gebied:
 - o het ongeschikt worden van het terrein als leef- en foerageergebied voor de aanwezige fauna als gevolg van de vestiging van de Hondenschool;
 - o een afname van de kwaliteit van de directe omgeving van de Hondenschool als leef- en foerageergebied voor de aanwezige fauna ten gevolge van verstoring door menselijke aanwezigheid en activiteiten, licht en geluid;
 - o het optreden van vlucht- en mijddgedrag, ook op grotere afstand van de Hondenschool, bij met name grotere zoogdieren, zoals ree, door het geblaf van honden;
 - o aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties, en daarmee van de leefgebieden van diverse diersoorten (zaadetende vogels, insecten) door het verplaatsen van de houtsingel (overschaduwning van onder andere veldwegen, akkerranden).

Flora- en Faunawet, natuurtoets

- In het plangebied komen twee groepen strikter beschermde soorten voor, te weten drie soorten vleermuizen en acht soorten broedvogels.
- Van de vleermuizen komen er op het terrein van de Hondenschool geen vaste verblijfplaatsen in de zin van de Flora- en Faunawet voor.
- Voor vleermuizen behoeft derhalve geen ontheffing van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd.
- Voor vogels behoeft evenmin een ontheffing van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet te worden aangevraagd, mits de werkzaamheden ten behoeve van de vestiging van de Hondenschool worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van vogels en het terrein voorafgaand aan de werkzaamheden wordt onderzocht op bezette vogelnesten.

Nee, tenzij-toets

- De vestiging van de Hondenschool zal niet leiden tot een significante aantasting van zones met een bijzondere ecologisch kwaliteit.
- De vestiging van de Hondenschool zal niet leiden tot een significante aantasting van de aaneengeslotenheid en robuustheid van de EHS.
- De vestiging van de Hondenschool zal niet leiden tot een significante aantasting van essentiële verbindingen.
- De vestiging van de Hondenschool zal leiden tot een mogelijk significante aantasting van de bijzondere soorten in de aangrenzende EHS-terreinen.
- Omdat er sprake is van een mogelijk significante aantasting van wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS zal de initiatiefnemer van het project moeten aantonen dat er voor realisatie van het project geen alternatieven zijn en dat er met realisatie van de plannen een groot openbaar belang wordt gediend.

Mitigerende maatregelen

- Als de initiatiefnemer voor de Hondenschool kan aantonen dat er geen alternatieven beschikbaar zijn en dat er sprake is van een groot openbaar belang, dan kan het project doorgang vinden mits de negatieve effecten van de vestiging van de Hondenschool ongedaan worden gemaakt door het treffen van mitigerende maatregelen, en als die niet volstaan, door de negatieve effecten voor de natuurwaarden te compenseren.
- De voorgestelde mitigerende maatregelen zijn erop gericht de kwaliteiten van het resterende deel van het onderzoeksgebied te optimaliseren en die van de omringende terreinen te bestendigen.

10 Geraadpleegde literatuur

- Alterra 2001. Handboek Robuuste Verbindingen. Ecologische randvoorwaarden. Rapport, Wageningen.
- Alterra 2007. Website Bodemdata.nl. (<http://www.bodemdata.nl/>)
- Backes, Ch.W., P.J.J. van Buuren & A.A. Freriks 2004. Hoofdpijnen natuurbeschermingsrecht. Sdu Uitgevers bv., Den Haag.
- Bal, D., H.M. Beijer, Y.R. Hoogeveen, S.R.J. Jansen & P.J. van der Reest 1995. Handboek natuurdoeltypen in Nederland. Rapport IKC-Natuurbeheer nr. 11. IKC, Wageningen.
- Bal, D., H.M. Beijer, M. Fellingier, R. Haveman, A.J.F.M. van Opstal & F.J. van Zadelhoff 2001. Handboek Natuurdoeltypen, Rapport Expertisecentrum LNV nr. 2001/020, Wageningen.
- Beenen, R. (red.) 1998. Werkdocument Soortenbeleid, onderdeel fauna. Provincie Utrecht, Utrecht.
- Beenen, R., E. van den Dool & W. Timmers 2002. Werkdocument Soortenbeleid, onderdeel flora. Provincie Utrecht, Utrecht.
- Beusekom, R. van, et al. [red.] 2005. Rode Lijst van de Nederlandse Broedvogels. Tirion Uitgevers B.V. Baarn.
- Canis Cunerae 2006. Plan van aanpak terrein hondenschool Canis Cunerae op Remmerden. Rapport, Rhenen.
- Hom, C.C., P.H.C. Lina, G. van Ommering, R.C.M. Creemers & H.J.R. Lenders 1996. Bedreigde en kwetsbare reptielen en amfibieën in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. Rapport IKC Natuurbeheer nr. 25. IKC, Wageningen.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV-Uitgeverij, Utrecht.
- Lina, P.H.C. en G. van Ommering 1996. Bedreigde en kwetsbare vogels in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. Rapport IKC-Natuurbeheer nr. 21. IKC, Wageningen.
- Meijden, R. van der, B. Odé, C.L.G. Groen, J.P.M. Witte & D. Bal 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Gorteria 26(4): 85-208.
- Ministerie van LNV 2000. Bescherming van planten en dieren. *Over de Flora- en Faunawet*. Brochure nr. 03. Ministerie van LNV, 's Gravenhage.
- Ministerie van LNV 2002a. Ter bescherming van onvervangbare flora en fauna. Algemene toelichting op de Flora- en Faunawet. Ministerie van LNV, 's Gravenhage.
- Ministerie van LNV 2002b. Soortbescherming bij ruimtelijke ingrepen en dergelijke. Over de Flora- en Faunawet in Nederland. Ministerie van LNV, 's Gravenhage.
- Ministerie van LNV 2005. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren. De Flora- en Faunawet in de praktijk; informatie over vrijstellingen, ontheffingen en gedragscodes. Ministerie van LNV, 's Gravenhage.
- Ommering, G. van, I. van Halder, C.A.M. van Zwaay & I. Wynhoff 1995. Bedreigde en kwetsbare dagvlinders in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. Rapport IKC-Natuurbeheer nr. 18, IKC, Wageningen.
- Provincie Utrecht 1992. Beleidsplan Natuur en Landschap Provincie Utrecht (BNLU). Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 1993. Werkdocument Ecologische Verbindingszones. Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2001. Natuurgebiedsplan Uiterwaarden van Nederrijn en Lek. Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2002a. Utrechtse Natuurdoeltypen. Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2002b. Natuurgebiedsplan Utrechtse Heuvelrug. Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2004. Streekplan 2005-2015. Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2005a. Handleiding bestemmingsplannen 2005 (concept). Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2005b. Inhoud onderzoek door initiatiefnemer naar significante aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS (concept). Notitie, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2005c. Herziening Natuurgebiedsplannen Provincie Utrecht 2005. Rapport, Utrecht.
- Royal Haskoning 2006. Ontwerpbestemmingsplan Bedrijventerrein Remmerden. Bijlage 6. Flora en fauna-onderzoek.
- Schaminée, J.H.J., A.H.F. Stortelder & E.J. Weeda 1995. De vegetatie van Nederland. Deel 2. Plantengemeenschappen van wateren, moerassen en natte heiden. Opulus Press, Uppsala/Leiden.
- Schaminée, J.H.J., A.H.F. Stortelder & E.J. Weeda 1996. De vegetatie van Nederland. Deel 3. Plantengemeenschappen van graslanden, zomen en droge heiden. Opulus Press, Uppsala/Leiden.

Stortelder, A.H.F., J.H.J. Schaminée & P.W.F.M. Hommel 1999. De vegetatie van Nederland. Deel 5. Plantengemeenschappen van ruigten, struwelen en bossen. Opulus Press, Uppsala/Leiden.
Stichting voor Bodemkartering (Stiboka) 1982. Geomorfologische kaart van Nederland. Wageningen.

Bijlage 1. Vastgestelde plantensoorten

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Akkerdistel	Cirsium arvense	Kleefkruid	Galium aparine
Akkerkool	Lapsana communis	Klein hoefblad	Tussilago farfara
Akkermelkdistel	Souchus arvensis	Klein kaasjeskruid	Malva neglecta
Akkervergeet-mij-nietje	Myosotis arvensis	Klein kruiskruid	Senecio vulgaris
Akkerviooltje	Viola arvensis	Klein streepzaad	Crepis capillaris
Akkerwinde	Convolvulus arvensis	Klein tasjeskruid	Teesdalia nudicaulis
Amerikaanse vogelkers	Prunus serotina	Klein vogelpootje	Ornithopus perpusillus
Beemdlangbloem	Festuca pratensis	Kleine brandnetel	Urtica urens
Bekierde basterdwederik	Epilobium ciliatum	Kleine duizendknoop	Persicaria minor
Bekierde duizendknoop	Persicaria lapathifolia	Kleine klaver	Trifolium dubium
Bergbasterdwederik	Epilobium montanum	Kleine leeuwenklauw	Aphanes inexpectata
Bezemkruiskruid	Senecio inaequidens	Kleine leeuwentand	Leontodon saxatilis
Bijvoet	Artemisia vulgaris	Kleine ooievaarsbek	Geranium pusillum
Bleke klaproos	Papaver dubium	Klimopereprijs	Veronica hederifolia
Bosdroogbloem	Gnaphalium sylvaticum	Kluwenhoembloem	Cerastium glomeratum
Boerenwomkruid	Tanacetum vulgare	Knikkende distel	Carduus nutans
Canadese fijnstraal	Coryza canadensis	Knoopkruid	Centaura jacea
Dagkoekoeksbloem	Silene dioica	Kompassla	Lactuca serriola
Dauwbraam	Rubus caesius	Kropaar	Dactylis glomerata
Duits viltkruid	Filago vulgaris	Kruipende boterbloem	Ranunculus repens
Dwergviltkruid	Filago minima	Kruidistel	Carduus crispus
Echte kamille	Matricaria recutita	Krulzuring	Rumex crispus
Eenjarige hardbloem	Scleranthus annuus	Kweek	Elytrigia repens
Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	Kweekdravik	Bromopsis inermis
Engels raai gras	Lolium perenne	Liggende klaver	Trifolium campestre
Fijn schapengras	Festuca filiformis	Look-zonder-look	Aliaia petiolata
Fioringras	Agrostis stolonifera	Madeliefje	Bellis perennis
Fluiterkruid	Anthriscus sylvestris	Mannetjes ereprijs	Veronica officinalis
Framboos	Rubus idaeus	Melganzenvoet	Chenopodium album
Gestreepte witbol	Hokus lanatus	Middelste teunisbloem	Oenothera biennis
Gewone berenklauw	Heracleum sphondylium	Muizenoor	Hieracium pilosella
Gewone braam	Rubus fruticosus	Oranje havikskruid	Hieracium aurantiacum
Gewone brunel	Prunella vulgaris	Paarse dovenetel	Lamium purpureum
Gewone ereprijs	Veronica chamaedrys	Peen	Daucus carota
Gewone es	Fraxinus excelsior	Perzikkruid	Persicaria maculosa
Gewone hennepnetel	Galeopsis tetrahit	Pitrus	Juncus effusus
Gewone hoornbloem	Cerastium f. vulgare	Plat beemdgras	Poa compressa
Gewone klit	Arctium minus	Ridderzuring	Rumex obtusifolius
Gewone margriet	Leucanthemum vulgare	Rietgras	Phalaris arundinacea
Gewone melkdistel	Sonchus oleraceus	Ringelwikke	Vicia hirsuta
Gewone paardenbloem	Taraxacum officinale	Rode klaver	Trifolium pratense
Gewone raket	Sisymbrium officinale	Rode schijnspurrie	Spergularia rubra
Gewone reigersbek	Erodium cicutarium cicutarium	Rood zwenkgras	Festuca rubra
Gewone rolklaver	Lotus c. corniculatus	Ruige zegge	Carex hirta
Gewone smeerwortel	Symphytum officinale	Ruw beemdgras	Poa trivialis
Gewone spurrie	Spergula arvensis	Schapenzuring	Rumex acetosella
Gewone steenraket	Erysimum cheiranthoides	Scherpe boterbloem	Ranunculus acris
Gewone veldbies	Luzula campestris	Schietwilg	Salix alba
Gewone vier	Sambucus nigra	Schijfkamille	Matricaria discordea
Gewoon biggenkruid	Hypochaeris radicata	Sint-Janskruid	Hypericum perforatum
Gewoon duizendblad	Achillea millefolium	Sleedoom	Prunus spinosa
Gewoon langbaardgras	Vulpia myuros	Slijpladige ooievaarsbek	Geranium dissectum
Gewoon reukgras	Anthoxanthum odoratum	Smalle weegbree	Plantago lanceolata
Gewoon struisgras	Agrostis capillaris	Smalle wikke	Vicia sativa nigra
Gewoon varkensgras	Polygonum aviculare	Speerdistel	Cirsium vulgare
Gewoon vingerhoedskruid	Digitalis purpurea	Stalkaars	Verbascum densiflorum
Glad vingerglas	Digitaria ischaemum	Straatgras	Poa annua
Glanshaver	Arrhenatherum elatius	Tijmerprijs	Veronica serpyllifolia
Goudgele honingklaver	Melilotus altissimus	Timoteegras	Phleum pr. pratense
Grasmuur	Stellaria graminea	Valse kamille	Anthemis arvensis
Grauwe wilg	Salix cinerea cinerea	Veldbeemdgras	Poa pratensis
Greppelrus	Juncus bufonius	Veldereprijs	Veronica arvensis
Groot kaasjeskruid	Malva sylvestris	Viltige basterdwederik	Epilobium parvillorum
Grote brandnetel	Urtica dioica	Vlasbekje	Linaria vulgaris
Grote ereprijs	Veronica persica	Vogelmuur	Stellaria media
Grote klaproos	Papaver rhoeas	Vroege haver	Aira praecox
Grote vossenstaart	Abpeccurus pratensis	Vroegeling	Erophila verna
Grote weegbree	Plantago major major	Waterpeper	Persicaria hydropiper
Grote windhalm	Apera spica-venti	Witte dovenetel	Lamium album
Haagwinde	Calystegia sepium	Witte klaver	Trifolium repens
Hazenpootje	Trifolium arvense	Zachte dravik	Bromus hordeaceus
Heemoes	Equisetum arvense	Zachte duizendknoop	Persicaria mitis
Heggenduizendknoop	Fallopia dumetorum	Zachte ooievaarsbek	Geranium molle
Herik	Sinapis arvensis	Zandzegge	Carex arenaria
Hondsdrif	Glechoma hederacea	Zilverhaver	Aira caryophylla
Hondsroos	Rosa canina	Zilver schoon	Potentilla anserina
Ile dravik	Anisantha sterilis	Zomereik	Quercus robur
Jakobskruiskruid	Senecio jacobaea	Zwaluw tong	Fallopia convolvulus
Kaal knopkruid	Galinsoga parviflora		

Ecologisch onderzoek
Hondenschool Canis Cunerae
gemeente Rhenen

Aanvullende effectrapportage

augustus 2009

In opdracht van de gemeente Rhenen

van den Bijtel ecologisch onderzoek

Ecologisch onderzoek
Hondenschool Canis Cunerae
gemeente Rhenen
Aanvullende effectrapportage

In opdracht van de gemeente Rhenen

Tekst: H.J.V. van den Bijtel
Fotografie: H.J.V. van den Bijtel (HB), H. van de Vendel (HV)
& J. van der Greef (JG)

Beopublicatie: 200915
Augustus 2009

Omslagfoto:

Grote foto: De huidige locatie van hondenschool Canis
Cunerae ligt in de uiterwaarden van de Rijn (HV)
Inzet: bruin blauwtje (HB)

van den Bijtel ecologisch onderzoek

Uilenkamp 22
3972 XS Driebergen-Rijsenburg
tel./fax 0343 – 521021
e-mail h.j.v.vdbijtel@planet

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	De opdracht	2
1.3	Werkwijze	2
2	Effecten van de vestiging van de hondenschool Canis Cunerae	3
2.1	Nadelige effecten	3
2.2	Significante aantasting wezenlijke waarden en kenmerken	3
3	Nadere beoordeling effecten	5
3.1	Inleidend	5
3.2	Vlucht- en mijddgedrag	5
3.3	Ongeschikt worden terrein als leef- en foerageergebied	6
3.4	Afname van de kwaliteit leef- en foerageergebied directe omgeving	6
3.5	Aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties	6
3.6	Aantasting populaties bijzondere soorten	6
4	Maatregelen ter mitigatie en voorkoming van nadelige effecten	8
4.1	Maatregelen betreffende de aantasting van de populaties van bijzondere soorten	8
4.2	Maatregelen betreffende het ongeschikt worden van het terrein als leef- en foerageergebied	9
4.3	Maatregelen betreffende de afname van de kwaliteit van het leef- en foerageergebied in de directe omgeving	10
4.4	Maatregelen betreffende de aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties	10
4.5	Vastleggen maatregelen en randvoorwaarden	11
4.6	Concluderend	11
5	Conclusies	12
6	Geraadpleegde literatuur	13

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Rhenen is voornemens een terrein direct ten noorden van het industrieterrein Remmerden aan te wijzen als vestigingslocatie voor de hondenschool Canis Cunerae. Op dit moment is de hondenschool gevestigd op het zogeheten Pako-terrein in de uiterwaarden ten zuiden van het industrieterrein Remmerden. De huidige locatie van de hondenschool is niet vastgelegd in een bestemmingsplan en omdat de locatie direct grenst aan het Vogelrichtlijn-gebied Nederrijn, is verplaatsing wenselijk.

Ten behoeve van de plannen voor vestiging van de hondenschool aan de noordzijde van industrieterrein Remmerden is in 2007 in opdracht van de gemeente Rhenen onderzoek uitgevoerd naar de natuurwaarden van de vestigingslocatie. Op basis van de verzamelde gegevens zijn een natuurtoets in het kader van de Flora- en Faunawet en een nee, tenzij-toets in het kader van de bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur uitgevoerd (Van den Bijtel 2007).

De uitkomst van deze toetsen was dat er voor de flora en fauna in het gebied een aantal negatieve effecten zullen optreden en dat vestiging van de hondenschool Canis Cunerae mogelijk zal leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS, in het bijzonder van het aspect 'bijzondere soorten'.

In 2008 heeft de gemeente Rhenen Van den Bijtel Ecologisch Onderzoek gevraagd deze kwestie nogmaals nader te bezien en voorstellen te formuleren voor maatregelen die de te verwachten negatieve effecten kunnen verzachten of ongedaan maken en een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS kunnen voorkomen.

De geplande vestigingslocatie van de hondenschool Canis Cunerae aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden (HV)

1.2 De opdracht

In februari 2009 heeft de gemeente Rhenen opdracht gegeven tot het maken van een nadere beoordeling van de verwachte nadelige effecten voor flora en fauna van de vestiging van de hondenschool Canis Cunerae op de locatie aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden en het formuleren van voorstellen voor maatregelen die de te verwachten negatieve effecten kunnen verzachten of ongedaan maken en een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS kunnen voorkomen.

1.3 Werkwijze

In het voorjaar zijn twee bezoeken gebracht aan de hondenschool op de huidige locatie om een beeld te krijgen van de ontplooiende activiteiten en een oordeel te kunnen vellen over de veronderstelde geluidsoverlast (blaffende honden). Tevens zijn voor de beoordeling de resultaten gebruikt van twee geluidsmetingen op het terrein van de hondenschool die zijn uitgevoerd in februari (De Bruin 2009) en in april (Adviesbureau Mol van Zelst 2009).

Voor een uitgebreide beschrijving van de natuurwaarden van het gebied en de plannen van de hondenschool Canis Cunerae wordt verwezen naar Van den Bijtel (2007).

2. Effecten van de vestiging van de hondenschool Canis Cunerae

2.1 Nadelige effecten

Bij de toetsing van de plannen voor de vestiging en inrichting van de hondenschool Canis Cunerae op de locatie aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden is de conclusie getrokken dat de plannen de volgende nadelige effecten voor de natuurwaarden van het gebied zullen hebben (Van den Bijtel 2007):

- het optreden van vlucht- en mijddgedrag, ook op grotere afstand van de hondenschool, bij met name grotere zoogdieren zoals ree, door het geblaf van honden;
- het ongeschikt worden van het terrein als leef- en foerageergebied voor de aanwezige fauna als gevolg van de vestiging van de hondenschool;
- een afname van de kwaliteit van de directe omgeving van de hondenschool als leef- en foerageergebied voor de aanwezige fauna ten gevolge van verstoring door menselijke aanwezigheid en activiteiten, licht en geluid;
- aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties, en daarmee van de leefgebieden van diverse diersoorten (zaadetende vogels, insecten) door het verplaatsen van de houtsingel (overschaduwning van onder andere veldwegen, akkerranden).

Op grond van een nadere analyse werd echter geconcludeerd dat deze effecten niet tot overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet zouden leiden. Vanuit het natuurbeleid is het echter, mede gelet op de ligging van het terrein direct naast de EHS, wenselijk dat deze effecten zoveel mogelijk ongedaan worden gemaakt. Op welke wijze dit kan gebeuren, wordt in het volgende hoofdstuk nader uitgewerkt.

2.2 Significante aantasting wezenlijke waarden en kenmerken

De beoogde vestigingslocatie van de hondenschool Canis Cunerae ligt zowel binnen de zogeheten 'groene contour' als binnen de zogeheten 'rode contour' (Van den Bijtel 2007). In overleg met de Provincie Utrecht is in dit specifieke geval besloten het gebied te beoordelen als 'grenzend aan de groene contour (EHS)'. Dit betekent dat in de nee, tenzij-toets alleen beoordeeld dient te worden wat de effecten van de vestiging van de hondenschool Canis Cunerae zijn voor de naastgelegen EHS-terreinen.

Uit de toets kwam naar voren dat het terrein waar vestiging van de hondenschool voorzien is, veel bijzondere soorten herbergt en bovendien een belangrijk foerageergebied vormt voor soorten die zich voortplanten op of langs de randen van de aangrenzende akkers. Vestiging van de hondenschool zal ertoe leiden dat een deel van dit terrein verloren gaat. Dit zal mogelijk ook invloed hebben op de populaties van een aantal bijzondere soorten die voorkomen in de aangrenzende EHS-terreinen. Enerzijds betreft het soorten die weliswaar ook voorkomen in het omringende akkergebied, vooral langs de paden en akkerranden, maar die gevoed worden door de relatief grote populaties op het terrein van de hondenschool, zoals valse kamille, bruin blauwtje en zwarte sachembij. Anderzijds gaat het om soorten die zich in of langs de randen van de aangrenzende akkers voortplanten, maar waarvoor het terrein van de hondenschool van essentieel belang is als foerageergebied. Dit geldt onder andere voor vogels als geelgors, gele kwikstaart en kneu.

Voor een aantal bijzondere soorten (Rode Lijst- en Oranje Lijst-soorten) geldt dat ze door de vestiging van de hondenschool en daarmee het gedeeltelijk teloorgaan van het terrein mogelijk zullen verdwijnen uit de omringende EHS-terreinen, hetzij doordat de kleine populaties onvoldoende worden aangevuld, hetzij doordat een belangrijk foerageergebied verdwijnt. Op grond hiervan is dan ook geconcludeerd dat realisatie van de plannen voor de hondenschool voor wat betreft bijzondere soorten kan leiden tot een significante aantasting van wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS.

Voor de gele kwikstaart vormt de vestigingslocatie van de hondenschool een essentieel foerageergebied (JG)

3. Nadere beoordeling effecten

3.1 Inleidend

In dit hoofdstuk wordt een nadere beoordeling gemaakt van de verwachte nadelige effecten en van de mogelijk significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS op basis van de afgelegde veldbezoeken, nieuwe gegevens en informatie.

3.2 Vlucht- en mijddgedrag

In de eerdere beoordeling van de effecten van de hondenschool zijn als referentie twee hondenscholen (Austerlitz, Zeist) gebruikt waar ook hondentraining en dressuur wordt gegeven. Hier was periodiek sprake van continu en langdurig blaffende honden die tot ver in de omtrek te horen waren. De hondenschool Canis Cunerae richt zich primair op de opvoeding van honden: de dieren worden er getraind in de omgang met mensen en andere honden. Uitzinnig geblaf wordt beschouwd als ongewenst gedrag en wordt de dieren zoveel mogelijk afgeleerd.

Tijdens de veldbezoeken bleek dan ook dat er door de honden weinig wordt geblaft. Alleen bij aankomst wordt er door de honden korte tijd opgewonden geblaft. Qua geluidsniveau onderscheidt dit geblaf zich feitelijk niet van het geblaf van enkele honden die elkaar in het bos of op straat tegenkomen of van een waakhond die al blaffend langs een hek meeloopt met een passerende voorbijganger. Dat de honden betrekkelijk weinig geluid maken, wordt ook ondersteund door geluidsmetingen die zijn uitgevoerd op de huidige locatie van de hondenschool (De Bruin 2009, Adviesbureau Mol van Zelst 2009). Het hoogste gemiddelde geluidsniveau op ca. 50 meter van de speelweiden bedroeg 82 dB (vergelijkbaar met het geluid van een rumoerig kantoor; NSG 2009, Van Vlijmen 2000) met piekwaarden van 89 dB (vergelijkbaar met het geluid van druk stadsverkeer). De meeste metingen lagen echter in de orde van grootte van 65-75 dB (vergelijkbaar met het geluid van een druk kantoor). Het hoogste gemiddelde geluidsniveau van het op het terrein aanwezige aggregaat bedroeg 72 dB en van het verkeer op de N225 78 dB.

De ervaringen tijdens de veldbezoeken en de uitkomsten van de geluidsmetingen leiden tot de volgende overwegingen:

- het geluid dat geproduceerd wordt door blaffende honden is beperkt;
- er is geen sprake van aanhoudend geblaf;
- het piekgeluidsniveau is vergelijkbaar met dat van druk stadsverkeer;
- de gemiddelde geluidsniveaus zijn vergelijkbaar met dat van een druk kantoor;
- de geluidsmetingen zijn verricht op korte afstand van de bron;
- de afstand van de beoogde vestigingslocatie van de hondenschool tot de dichtstbijzijnde bosrand bedraagt ruim driehonderd meter.
- Het geblaf komt altijd vanaf hetzelfde punt, waardoor bij dieren die in het bos rusten en op de akkers foerageren na verloop van tijd gewenning zal optreden.

Op grond van deze overwegingen is de conclusie gerechtvaardigd dat de kans dat met name grotere zoogdieren vlucht- en mijddgedrag zullen gaan vertonen, beperkt zal blijven tot de directe omgeving van de hondenschool. Op grotere afstand, onder andere in de nabijheid van de bosranden, zal de hondenschool naar verwachting een zeer beperkte versturende invloed hebben op grotere zoogdieren, hetzij omdat de dieren zich gelet op de afstand weinig van het geblaf zullen aantrekken, hetzij omdat er na verloop van tijd gewenning optreedt.

3.3 Ongeschikt worden terrein als leef- en foerageergebied

Als gevolg van de vestiging van de hondenschool zal het deel van het terrein dat door de hondenschool gebruikt gaat worden, ongeschikt worden als leef- en foerageergebied. Dit effect is een directe consequentie van het gebruik van het terrein voor de opvoeding van honden. Het effect kan in beperkte mate gemitigeerd worden door het aanpassen van het terrein aan de wensen/eisen van de gebruiker te beperken tot die delen waar dat niet anders kan. Het aanbrengen van bestrating en verharding dient zoveel mogelijk achterwege te blijven. In dit verband is het ook wenselijk dat de omvang van het geplande bestrate en overdekte terras zo klein mogelijk blijft, zo de aanleg hiervan al van wezenlijk belang is voor het functioneren van de hondenschool. Het is van belang in het bestemmingsplan en/of in een privaatrechtelijke overeenkomst randvoorwaarden op te nemen voor de inrichting van het terrein.

3.4 Afname van de kwaliteit leef- en foerageergebied directe omgeving

De vestiging van de hondenschool zal ertoe leiden dat de kwaliteit van de directe omgeving van de hondenschool als leef- en foerageergebied voor de aanwezige fauna zal afnemen. Dit is een gevolg van verstoring door menselijke aanwezigheid en activiteiten, licht en geluid. Naarmate de intensiteit van het gebruik toeneemt (sterkere verlichting, langere brandduur, hardere geluiden, etc.) zal de kwaliteitsafname navenant toenemen. Het is derhalve van belang dat in het bestemmingsplan en/of in een privaatrechtelijke overeenkomst harde randvoorwaarden worden vastgelegd voor het gebruik van het terrein. In hoofdstuk 4 worden hiervoor enkele voorstellen geformuleerd.

3.5 Aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties

Ten behoeve van de vestiging van de hondenschool zal de houtsingel die rondom het industrieterrein Remmerden is/wordt aangelegd, worden verplaatst. Bij de huidige inrichting van de houtsingel zal dit leiden tot een aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties (overschaduwning van onder andere veldwegen, akkerranden) en daarmee van de leef- en/of foerageergebieden van diverse diersoorten (zaadetende vogels, insecten). Dit nadelige effect kan worden gemitigeerd/voorkomen door de houtsingels bij het ouder worden om te vormen naar losse struweelgroepen met verspreide opgaande bomen die hoog worden opgekroond. Er ontstaat dan een afwisseling van struweelgroepen met overstaanders en meer grazige bloemrijke delen.

3.6 Aantasting populaties bijzondere soorten

De vestiging van de hondenschool kan leiden tot significante aantasting van de populaties bijzondere soorten in het EHS. Het gaat hierbij enerzijds om soorten waarvan op de beoogde vestigingslocatie van de hondenschool populaties aanwezig zijn die als bronpopulatie voor de aangrenzende EHS-terreinen fungeren en anderzijds om soorten die zich voortplanten in de aangrenzende EHS-terreinen, maar waarvoor het terrein van de hondenschool een belangrijk foerageergebied is. Verkleining van het terrein door de vestiging van de hondenschool zal leiden tot inkrimping of het verdwijnen van de populaties van de eerste groep van soorten, waardoor deze niet langer de functie van bronpopulatie voor de EHS-terreinen kunnen vervullen en mogelijk tot het verdwijnen van populaties van soorten uit de tweede groep omdat er onvoldoende geschikt foerageergebied overblijft om de populatie in stand te houden.

Een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS maakt vestiging van de hondenschool op de beoogde locatie aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden feitelijk onmogelijk, omdat met het project geen groot openbaar belang is gediend en er ook geen onderzoek heeft plaatsgevonden naar alternatieven voor vestiging van de hondenschool op deze locatie, inrichting en gebruik van de hondenschool, etc.

Voor diverse soorten vormen de bloemrijke grazige vegetaties een belangrijk habitat. Aantasting van deze vegetaties dient zoveel mogelijk vermeden te worden (HB)

Vestiging van de hondenschool op de beoogde locatie is dan ook alleen mogelijk als er maatregelen worden getroffen die kunnen voorkomen dat er een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS optreedt. Het gaat hierbij vooral om maatregelen die ervoor zorgen dat de netto-oppervlakte optimaal geschikt leef- en/of foerageergebied voor de bijzondere soorten niet zal afnemen. Deze maatregelen dienen te worden ingebed in een totaalplan voor de vestiging van de hondenschool op de beoogde locatie aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden, in een privaatrechtelijke overeenkomst en zo mogelijk ook in het bestemmingsplan.

4. Maatregelen ter mitigatie en voorkoming van nadelige effecten

4.1 Maatregelen betreffende de aantasting van de populaties van bijzondere soorten

Om aantasting van de populaties van bijzondere soorten en daarmee van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS te voorkomen, zullen maatregelen moeten worden getroffen die ervoor zorgdragen dat de oppervlakte optimaal geschikt habitat voor de betreffende soorten min of meer gelijk blijft. Hierbij moet gedacht worden aan de volgende maatregelen:

- De beoogde vestigingslocatie van de hondenschool *Canis Cunerae* ligt op een braakliggend terrein, waar zich na het staken van het agrarische gebruik een natuurlijke bloemrijke vegetatie heeft kunnen ontwikkelen. Het totale terrein heeft een oppervlakte van ca. 1,2 ha, het gedeelte dat zal worden ingericht ten behoeve van de hondenschool heeft een oppervlakte van ca. 0,44 ha. Voor het behoud van de populaties bijzondere soorten is het van belang dat op het resterende deel van het terrein met een oppervlakte van ca. 0,76 ha voor de betreffende soorten een optimaal habitat in stand gehouden of ontwikkeld wordt. Hiervoor is een gericht beheer nodig waarbij een groot deel van het terrein wordt beheerd als braakliggende akker. Hiertoe moet het perceel eenmaal per jaar, bij voorkeur in de nazomer, oppervlakkig wordt geploegd. Langs de randen van de braakliggende akker wordt een bloemrijke ruigte ontwikkeld/in stand gehouden door een brede strook (ca. 5 meter) langs de randen van het perceel niet te ploegen, maar eenmaal per jaar of eenmaal per twee jaar voor tachtig procent te maaien, bij voorkeur in september, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Over wie verantwoordelijk is voor de uitvoering en de financiering van het beheer worden afspraken gemaakt, die worden vastgelegd in een privaatrechtelijke overeenkomst. Deze overeenkomst maakt een integraal onderdeel uit van het totaalplan voor de hondenschool. De afspraken over het te voeren beheer worden vastgelegd in een beheerplan dat eveneens onderdeel uitmaakt van het totaalplan voor de hondenschool.
- Door de vestiging van de hondenschool zal het braakterrein met 0,44 ha worden verkleind. Voor een deel kunnen de effecten van deze verkleining ongedaan worden gemaakt door optimalisering van de habitats in het resterende deel van het terrein. Het kan echter niet worden uitgesloten dat het voor verschillende soorten te klein zal zijn om een populatie in stand te kunnen houden. Om dit effect tegen te gaan, zal elders nieuw vergelijkbaar habitat moeten worden gerealiseerd. Dit kan bijvoorbeeld door de bermen van de veldwegen (veldzomen) die door de aangrenzende akkers lopen, te verbreden. Hierover zullen afspraken moeten worden gemaakt met de eigenaren/gebruikers van deze gronden.
- In het totaalplan voor de hondenschool kunnen ook voorstellen voor de inrichting van de huidige locatie van de hondenschool *Canis Cunerae* tot natuurterrein worden opgenomen. In het terrein dat grenst aan de huidige locatie komen populaties voor van in ieder geval twee van de bijzondere soorten die op de beoogde vestigingslocatie aanwezig zijn. Het gaat hierbij om de zwarte sachembij en het bruin blauwtje. Versterking van de populaties van deze soorten door uitbreiding van de oppervlakte geschikt habitat op de huidige locatie kunnen ertoe bijdragen dat de aantasting van de populaties van deze soorten op de nieuwe locatie als niet significant zullen worden beoordeeld. Hiervan kan echter alleen sprake zijn als over de herinrichting van de huidige locatie met de eigenaar van dit terrein bindende afspraken kunnen worden gemaakt die worden vastgelegd in een privaatrechtelijke overeenkomst of in een bestemmingsplan.

Op het terrein dat grenst aan de huidige locatie van de hondenschool komen twee bijzondere soorten voor – bruin blauwtje en zwarte sachembij – die ook op de nieuwe locatie aanwezig zijn (HB)

4.2 Maatregelen betreffende het ongeschikt worden van het terrein als leef- en foerageergebied

Bij vestiging van de hondenschool op de beoogde locatie zal het terrein voor veel soorten ongeschikt worden als leef- en foerageergebied. Voor een aantal soorten kan het terrein op zijn minst de functie van foerageergebied blijven behouden mits alleen die delen van het terrein worden aangepast aan de wensen/eisen van de gebruiker waar dat in verband met het gebruik strikt noodzakelijk is; er grenzen worden gesteld aan de omvang van de te plaatsen bebouwing (containers); er een zo gering mogelijke oppervlakte wordt bestraat of verhard en er grenzen worden gesteld aan de intensiteit van het gebruik (zie volgende paragraaf).

Afspraken hierover dienen nader te worden uitgewerkt en te worden vastgelegd in het bestemmingsplan.

4.3 Maatregelen betreffende de afname van de kwaliteit van het leef- en foerageergebied in de directe omgeving

Om te voorkomen dat de kwaliteit van het leef- en foerageergebied van de aanwezige fauna in de directe omgeving van de hondenschool sterk zal worden aangetast, dienen er grenzen te worden gesteld aan de intensiteit van het gebruik van het terrein, aan de functie van de gebouwen, aan de verlichting en aan de geluidsproductie. Hierdoor kan tevens het deel van het terrein dat door de hondenschool gebruikt wordt voor een aantal soorten ten minste de functie van foerageergebied blijven vervullen.

Ten aanzien van de verschillende aspecten zijn de volgende (voorstellen voor) randvoorwaarden geformuleerd:

- Het gebruik van het terrein voor de opvoeding van honden wordt beperkt tot maximaal 16 uur per week.
- Het gebruik van het terrein voor de opvoeding van honden gedurende de avonden wordt beperkt tot maximaal 2,5 uur per avond.
- De gebouwen op het terrein (containers) krijgen uitsluitend een functie als schuilgelegenheid, als onderkomen om koffie te zetten e.d., voor de opslag van materialen en als toiletvoorziening.
- De verlichting die op het terrein wordt aangebracht, wordt voorzien van kappen die lichtuitstraling naar de omgeving zoveel als mogelijk tegengaan.
- De lichtmasten die op het terrein worden aangebracht hebben een maximale hoogte van 3,5 meter, zulks om lichtuitstraling naar de omgeving zoveel mogelijk te beperken.
- Gedurende de maanden maart, april, augustus, september en oktober wordt de verlichting op het terrein ten laatste om 21.00 uur gedoofd en in de maanden juni, juli en augustus ten laatste om 22.00 uur. Dit om verstoring van nachtelijk actieve soorten (vleermuizen, uilen, insecten) zoveel mogelijk te voorkomen.
- Het terrein van de hondenschool wordt aangesloten op het elektriciteitsnet, zodat de benodigde stroom niet langer hoeft te worden geleverd door een aggregaat. Door deze maatregel komt het aggregaat als bron van geluid te vervallen.
- Als er bij bepaalde cursussen muziek wordt afgespeeld, dan mag de geluidsterkte hiervan de 60dB(A) niet te boven gaan.

De randvoorwaarden ten aanzien van het gebruik van het terrein dienen zoveel mogelijk te worden opgenomen in het bestemmingsplan. Waar dat niet mogelijk is, worden de randvoorwaarden opgenomen in een privaatrechtelijke overeenkomst.

4.4 Maatregelen betreffende de aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties

Om aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties door overschaduwing van onder andere veldwegen, akkerranden te voorkomen, worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- De houtsingels die langs de randen van het terrein en langs de noordzijde van het industrieterrein Remmerden zijn aangelegd, worden geleidelijk omgevormd naar losse struweelgroepen met verspreide opgaande bomen die hoog worden opgekroond. Er ontstaat dan een afwisseling van struweelgroepen met overstaanders en meer grazige bloemrijke delen.
Het beheer van deze singels (opkronen overstaanders, periodiek en gefaseerd afzetten struweel, maaien grazige vegetaties) wordt vastgelegd in een (gemeentelijk) beheerplan.

- Er wordt afgezien van het plan de houtsingel door te trekken rondom de hondenschool omdat dit zal leiden tot overschaduwning van de aangrenzende grazige veldwegen en akkerranden (met een verandering van de vegetatiekundige samenstelling als gevolg) en van de aangrenzende akkers. In plaats daarvan wordt het terrein van de hondenschool omzoomd door een smalle strook met dicht struikgewas die het terrein aan het zicht onttrekt zonder dat dit leidt tot aantasting van de bloemrijke grazige vegetaties in de bermen van de veldwegen, de akkerranden en het resterende deel van het onderzoeksgebied.
Het beheer van deze stroken (periodiek en gefaseerd afzetten struweel) wordt vastgelegd in een (gemeentelijk) beheerplan.

4.5 Vastleggen maatregelen en randvoorwaarden

Om toetsing van, toezicht op en handhaving van de verschillende afspraken, maatregelen en randvoorwaarden mogelijk te maken, dienen deze te worden vastgelegd in een aantal stukken, die ten dele een juridische werking hebben:

- In het nieuw op te stellen bestemmingsplan kan het terrein van de hondenschool worden bestemd als 'natuur' met een ondergeschikt gebruik als hondenschool met aanlegvergunning. In dit nieuwe bestemmingsplan dienen tevens alle maatregelen en randvoorwaarden met betrekking tot inrichting, gebruik en beheer van het terrein te worden vastgelegd.
- Maatregelen en randvoorwaarden die niet in een bestemmingsplan kunnen worden vastgelegd, worden opgenomen in een privaatrechtelijke overeenkomst tussen de gemeente Rhenen en de eigenaar van de hondenschool. Ook de afspraken over wie verantwoordelijk is voor de uitvoering en de financiering van het beheer van het resterende deel van het braakliggende terrein worden vastgelegd in een privaatrechtelijke overeenkomst.
- Alle plannen voor de hondenschool, inclusief maatregelen en randvoorwaarden, worden tezamen met een beschrijving van de wijze waarop de afname van de oppervlakte geschikt habitat ongedaan wordt gemaakt en de privaatrechtelijke overeenkomsten, samengevoegd tot een totaalplan voor de vestiging van de hondenschool op de locatie aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden. In dit plan kunnen tevens eventuele afspraken over de herinrichting van de huidige locatie van de hondenschool worden opgenomen.
- Voor het beheer van het resterende deel van het braakliggende terrein en de houtsingels rondom het industrieterrein Remmerden wordt een (gemeentelijk) beheerplan opgesteld waarin per locatie wordt aangegeven welke beheersmaatregelen moeten worden uitgevoerd.

4.6 Concluderend

Als alle in de voorgaande paragrafen voorgestelde maatregelen en randvoorwaarden, in het bijzonder de maatregelen om de afname van de oppervlakte geschikt habitat ongedaan te maken, worden opgevolgd, zal de vestiging van de hondenschool op de locatie aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden naar verwachting niet leiden tot een (sterke) achteruitgang van de populaties bijzondere soorten in de EHS. Omdat er in dat geval geen sprake zal zijn van een significante aantasting van wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS, zijn er geen beletsels voor de vestiging van de hondenschool op de beoogde locatie.

5. Conclusies

- Op grond van de ervaringen tijdens twee veldbezoeken en de uitkomsten van geluidsmetingen lijkt dat de geluidsoverlast van de hondenschool als gevolg van blaffende honden gering is. Derhalve is de conclusie gerechtvaardigd dat de kans dat met name grotere zoogdieren vlucht- en mijddgedrag zullen gaan vertonen, beperkt zal blijven tot de directe omgeving van de hondenschool. Op grotere afstand, onder andere in de nabijheid van de bosranden, zal de hondenschool naar verwachting een zeer beperkte verstorende invloed hebben op grotere zoogdieren, hetzij omdat de dieren zich gelet op de afstand weinig van het geblaf zullen aantrekken, hetzij omdat er na verloop van tijd gewenning optreedt.
- De overige nadelige effecten die een gevolg zijn van de vestiging van de hondenschool, te weten het ongeschikt worden van het terrein van de hondenschool als leef- en foerageergebied, een afname van de kwaliteit van het leef- en foerageergebied, de aantasting van de aanwezige bloemrijke grazige vegetaties, en de aantasting van populaties bijzondere soorten, zullen moeten worden gemitigeerd en/of voorkomen door het treffen van een aantal gerichte maatregelen.
- Vooral het voorkomen van de aantasting van populaties bijzondere soorten in de EHS-terreinen dient te worden voorkomen, aangezien dit leidt tot een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken. Immers, een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS maakt vestiging van de hondenschool op de beoogde locatie feitelijk onmogelijk.
- Een significante aantasting kan worden voorkomen door het instandhouden en optimaliseren van het habitat op het resterende deel van het braakterrein middels gerichte beheersmaatregelen en door het verlies aan geschikt leef- en foerageergebied ongedaan te maken door in de aangrenzende gebieden nieuw habitat te ontwikkelen, bijvoorbeeld door het verbreden van de veldzomen in het akkergebied.
- De maatregelen met betrekking tot inrichting, gebruik en beheer van de hondenschool en naaste omgeving worden voor zover mogelijk opgenomen in het bestemmingplan. De maatregelen die niet in het bestemmingsplan kunnen worden opgenomen, worden vastgelegd in privaatrechtelijke overeenkomsten tussen de gemeente en de hondenschool en tussen de gemeente en andere eventueel belanghebbende partijen.
- De maatregelen met betrekking tot het beheer van de hondenschool, het resterende deel van het braakterrein en de houtsingels rondom het industrieterrein Remmerden worden opgenomen in een (gemeentelijk) beheerplan.
- Voor de hondenschool wordt een totaalplan opgesteld waarin alle (deel)plannen, maatregelen en overeenkomsten die betrekking hebben op de inrichting, het gebruik en het beheer van het terrein en de omgeving zijn opgenomen.
- Als alle in de voorgaande paragrafen voorgestelde maatregelen en randvoorwaarden, in het bijzonder de maatregelen om de afname van de oppervlakte geschikt habitat ongedaan te maken, worden opgevolgd, zal de vestiging van de hondenschool op de locatie aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden naar verwachting niet leiden tot een (sterke) achteruitgang van de populaties bijzondere soorten in de EHS. Omdat er in dat geval geen sprake zal zijn van een significante aantasting van wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS, zijn er geen beletsels voor de vestiging van de hondenschool op de beoogde locatie.

6. Geraadpleegde literatuur

- Adviesbureau Mol van Zelst 2009. Geluidsmeting Hondenschool Canis Cunerae te Rhenen (Pako-terrein). Adviesbureau Mol van Zelst, Sleeuwijk.
- Bijtel, H.J.V. van den 2007. Ecologisch onderzoek Hondenschool Canis Cunerae, gemeente Rhenen. Natuurtoets en nee, tenzij-toets. Beo-publicatie 200753. van den Bijtel Ecologisch Onderzoek, Driebergen.
- Bruin, R.J. de, 2009. Geluidsoverlast van hondenschool Canis Cunerae te Rhenen. Stichting ter bevordering van hondenopvoeding en -sport 'Canis Cunerae', Rhenen.
- Geraadpleegde websites:
- Nederlandse Stichting Geluidshinder (NSG) (<http://www.ssgm.nl/Het%20begrip%20dB.htm>)
- Vlijmen, O. van 2000. Geluid en decibel. (<http://home.hetnet.nl/~vanadovv/Geluid.html>)

Beheerplan

nieuwe vestigingslocatie

Hondenschool Canis Cunerae

Remmerden

gemeente Rhenen

december 2012

In opdracht van de gemeente Rhenen

van den Bijtel ecologisch onderzoek

Beheerplan
nieuwe vestigingslocatie
Hondenschool Canis Cunerae
Remmerden
gemeente Rhenen

In opdracht van de gemeente Rhenen

Tekst: H.J.V. van den Bijtel

Fotografie: H.J.V. van den Bijtel

Beopublicatie: 201242

December 2012

Omslagfoto: De braakakker aan de noordzijde van het bedrijventerrein Remmerden; de nieuwe vestigingslocatie van de hondenschool

van den **Bijtel** ecologisch **o**nderzoek

Uilenkamp 22
3972 XS Driebergen-Rijsenburg
tel./fax 0343 – 521021
e-mail [h.j.v.vdbijtel@planet](mailto:h.j.v.vdbijtel@planet.nl)

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Uitgangspunten en randvoorwaarden	1
2	Inrichting van het plangebied	2
3	Werkwijze	3
4	Inrichtings- en beheermaatregelen per deelgebied/element	4
4.1	Deelgebied 1: de hondenschool	4
4.2	Deelgebied 2: de houtsingel	4
4.3	Deelgebied 3: te verplaatsen deel houtsingel	5
4.4	Deelgebied 4: houtsingel ten oosten van de hondenschool	6
4.5	Deelgebied 5: strook met struiken rond de hondenschool	6
4.6	Deelgebied 6: strook bloemrijke ruigte langs braakakker	7
4.7	Deelgebied 7: braakakker	8
5	Geraadpleegde literatuur	9

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In verband met de verplaatsing van de hondenschool Canis Cunerae van een locatie in de uiterwaarden bij Remmerden naar een braakliggend terrein aan de noordzijde van het industrieterrein Remmerden dient door de gemeente Rhenen voor dit laatste terrein een beheerplan te worden opgesteld. De noodzaak voor een beheerplan komt voort uit de toetsing van de plannen voor de verplaatsing van de hondenschool aan de 'groene' wet- en regelgeving, in het bijzonder aan het nee, tenzij-regime (Van den Bijtel 2007, 2009).

1.2 Uitgangspunten en randvoorwaarden

- Voor het beheerplan worden het inrichtingsplan voor de locatie Remmerden met bijbehorend plan van aanpak van de hondenschool Canis Cunerae, het ecologisch onderzoek uit 2007 en de aanvullende effectrapportage uit 2009 (beide Van den Bijtel Ecologisch Onderzoek) als uitgangspunt gebruikt.
- Het beheerplan heeft betrekking op het gehele terrein (braakliggende akker), waarvan de eigenlijke vestigingslocatie van de hondenschool circa een derde deel beslaat.
- In het beheerplan komen onder andere de volgende aspecten aan bod:
 - o de inrichting en het beheer van het terrein van de hondenschool;
 - o de inrichting en het beheer van stroken grond rondom de hondenschool;
 - o de inrichting en het beheer van het resterende deel van het terrein;
 - o aanvullende inrichtings- en/of beheermaatregelen in de omgeving van het terrein;
 - o voorstellen voor het te gebruiken beplantingssortiment, en
 - o een globaal overzicht van de kosten die zijn gemoeid met de uitvoering van de inrichtingen en het beheer.

Op de locatie komt een grote populatie van de valse kamille voor, een soort die in de provincie Utrecht zeldzaam is en als bedreigd op de Oranje Lijst staat

2 Inrichting van het plangebied

Het plangebied is opgedeeld in zeven verschillende deelgebieden/elementen, elk met hun eigen inrichting en beheer (figuur 1). De inrichting van het terrein sluit nauw aan bij de voorstellen die zijn gedaan op grond van de toetsing van de vestiging van de hondenschool aan de 'groene' wet- en regelgeving, in het bijzonder aan het nee, tenzij-regime (Van den Bijtel 2007, 2009). De inrichtingsmaatregelen die zijn geformuleerd in met name het rapport 'Ecologisch onderzoek Hondenschool Canis Cunerae, gemeente Rhenen. Aanvullende effectrapportage' (Van den Bijtel 2009), hebben tot doel te voorkomen dat de vestiging van de hondenschool zal leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de Ecologische Hoofdstructuur ter plaatse. In het geval van een significante aantasting is vestiging van de hondenschool op deze locatie namelijk niet mogelijk.

Figuur 1. Inrichting van het terrein waar de hondenschool gevestigd zal worden

3 Werkwijze

In het volgende hoofdstuk worden de onderscheiden elementen (deelgebieden) volgens een vaste opzet afzonderlijk besproken. De opzet bestaat uit de volgende onderdelen.

Inrichtingsmaatregelen Onder dit kopje worden de inrichtingsmaatregelen genoemd die moeten worden uitgevoerd om te kunnen voldoen aan de ecologische doelen.

Onder Beheermaatregelen wordt een overzicht gegeven van de maatregelen die eenmalig of periodiek moeten worden uitgevoerd om de gewenste (ecologische) kwaliteit van een element te kunnen realiseren en duurzaam in stand te houden.

Onder Kosten wordt in een tabel een overzicht gegeven van de kosten van de verschillende beheermaatregelen op jaarbasis. De genoemde bedragen geven een indicatie van de kosten van een maatregel. De kostenberekening is gebaseerd op het Overzicht Standaard Eenheids Prijzen (Dienst Landelijk Gebied 2002). De in deze publicatie genoemde prijzen zijn geïndexeerd en aangepast op basis van informatie van terreinbeheerders. Niettemin kunnen de werkelijke kosten hoger of lager liggen dan de geraamde kosten, als gevolg van afspraken of contracten met aannemers en leveranciers of doordat bepaalde werkzaamheden in eigen beheer worden uitgevoerd, waarbij andere tarieven gelden.

Onder Aandachtspunten worden bij sommige elementen aspecten genoemd die bij uitvoering van de werkzaamheden extra aandacht behoeven.

4 Inrichtings- en beheermaatregelen per deelgebied / element

4.1 Deelgebied 1: de hondenschool

Inrichtingsmaatregelen

- Plaatsen van een hek rondom het terrein van de hondenschool. Dit hekwerk met een hoogte van ten minste 1.50 meter zal bestaan uit harmonicagaas. Aan de zuidoostzijde van het hek komt de hoofdingang met sluis en aan de zuidwestzijde een nooduitgang.
- Het terrein wordt gevlakt, geëgaliseerd en ingezaaid met speelweidengras.
- Op het terrein worden zes lichtmasten met een hoogte van vier meter geplaatst.
- Elke lichtmast is voorzien van twee stuks 300 watt halogeenlampen en een kap die de lichtuitstraling beperkt en de lampen beschermd tegen neerslag.
- De lichtmasten zijn centraal vanuit de opslag individueel schakelbaar.
- Voor het terrein worden bij de ingang tien parkeerplaatsen aangelegd.
- Voor de opslag van materiaal, toilet, stroomvoorziening, etc. worden twee verplaatsbare containers geplaatst. Rondom de containers wordt een overdekt betegeld terras aangelegd.

Beheermaatregelen

- Vlakken, egaliseren en inzaaien terrein
- Maaien gras
- Schoonhouden terrein
- Onderhoud hekwerk, verlichting en overige voorzieningen

Aandachtspunt

Het is wenselijk bij de inrichting van het terrein en bij de keuze en het gebruik van de verschillende voorzieningen zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de randvoorwaarden die zijn geformuleerd op basis van de toetsing.

4.2 Deelgebied 2: de houtsingel

Inrichtingsmaatregelen

- Geleidelijk omvormen van de houtsingels die langs de randen van het terrein en langs de noordzijde van het industrieterrein Remmerden zijn aangelegd, naar losse struweelgroepen met verspreide opgaande bomen (overstaanders) die hoog worden opgekroond. Hierdoor ontstaat een afwisseling van struweelgroepen met overstaanders en meer grazige bloemrijke delen.

Beheermaatregelen

- Periodiek opkronen overstaanders, minimaal eens in de vijf jaar
- Periodiek en gefaseerd afzetten van de struiken; om de twee jaar circa een derde deel van de struiken
- Omvormen van gesloten struweel naar struweelgroepen, bij voorkeur rondom de overstaanders. Deze omvorming kan worden gerealiseerd door gebruik te maken van natuurlijke uitval van struiken (niet inboeten) en door het gericht verwijderen van struiken
- Maaien van de grazige vegetaties in de houtsingel en afvoeren van maaisel

Kosten

Maatregel	Frequentie	Prijs per eenheid in euro	Aantal eenheden	Kosten op jaarbasis in euro
Opkronen bomen	1x per 5 jaar	7,80/stuk	45 (geschat)	70,20
Afzetten struiken	1x per 2 jaar	0,56/stuk	600 (geschat)	56,00
Maaien	1x per jaar	3,90/are	12	46,80
Maaisel verzamelen en afvoeren	1x per jaar	5,80/are	12	69,60

Bij het opkronen is ervan uitgegaan dat de bomen worden opgesnoeid tot een hoogte van 3,5 tot 5,5 meter.

Omdat de houtsingel wordt omgevormd naar losse struweelgroepen met overstaanders heeft er alleen te worden ingeboet als er zoveel bomen en struiken uitvallen dat de structuur van het element verloren gaat. Hiermee is bij de berekening van de kosten geen rekening gehouden; er is daarom geen post voor inboeten opgenomen.

Aandachtspunt

In de toetsing van de uitbreiding van het bedrijventerrein Remmerden (Van den Bijtel 2008) is geadviseerd deze maatregel toe te passen op de gehele houtsingel rondom het noordelijke deel van het bedrijventerrein. De overweging hierbij is dat de houtsingel in zijn oorspronkelijke vorm op den duur zal leiden tot overschaduw van de aangrenzende grazige veldwegen en akkerranden en van de aangrenzende akkers. Dit kan leiden tot aantasting van de aanwezige bloemrijke vegetaties en een nadelige invloed hebben op de groei van gewassen.

De bovenstaande kostenraming heeft alleen betrekking op het deel van de houtsingel rondom het plangebied.

4.3 Deelgebied 3: te verplaatsen deel houtsingel

Inrichtingsmaatregelen

- Het verwijderen van de houtsingel ter plaatse van de locatie van de hondenschool

Beheermaatregelen

- Het overzetten (van een deel) van de struiken naar de strook met struiken langs de west- en noordzijde van het terrein van de hondenschool
- Verplaatsen van de overige beplanting (bomen) naar andere locaties

Kosten

Maatregel	Frequentie	Prijs per eenheid in euro	Aantal eenheden	Kosten op jaarbasis in euro
Verplaatsen bomen	1x	68,00/stuk	30 (geschat)	2.040,00
Verwijderen struiken	1x	0,72/stuk	400 (geschat)	288,00
Aanvullen grond	1x	0,56/m ³	32	17,92
Leveren grond (zand)	1x	7,30/m ³	32	233,60
Egaliseren	1x	4,60/are	0,8	3,68
Aanbrengen opsluitbanden	1x	14,20/m	28	397,60

4.4 Deelgebied 4: houtsingel ten oosten van de hondenschool

Inrichtingsmaatregelen

- Geen

Beheermaatregelen

- Periodiek opkronen overstaanders, minimaal eens in de vijf jaar
- Periodiek en gefaseerd afzetten van de struiken; om de vier jaar circa een derde deel van de struiken

Kosten

Maatregel	Frequentie	Prijs per eenheid	Aantal eenheden	Kosten op jaarbasis
Opkronen bomen	1x per 5 jaar	5,00/stuk	40 (geschat)	40,00
Afzetten struiken	1x per 4 jaar	0,56/stuk	640 (geschat)	29,87

Bij het opkronen is ervan uitgegaan dat de bomen worden opgesnoeid tot een hoogte van 2,5 tot 3,5 meter.

Bij het berekenen van de kosten van het afzetten van de struiken is uitgegaan van selectief afzetten in handkracht (met motorzaag) van struiken met een hoogte van 3 meter of meer. Omdat eens per vier jaar slechts een derde van de struiken zal worden afgezet, duurt het twaalf jaar voor alle struiken aan bod zijn gekomen.

4.5 Deelgebied 5: strook met struiken rond de hondenschool

Inrichtingsmaatregelen

- Aanleg van een strook met dicht struikgewas, ten dele bestaande uit altijd-groene soorten, aan de west- en noordzijde van het terrein van de hondenschool

Beheermaatregelen

- Aanplanten struiken (soortecht, inheems materiaal)
- Periodiek en gefaseerd afzetten van de struiken; om de drie jaar circa een derde deel van de struiken
- De traag groeiende altijd-groene hulst wordt bij het afzetten ontzien

Te gebruiken sortiment

Voor de aanleg van de strook met struiken kunnen de volgende soorten worden gebruikt:

Gelderse roos *Viburnum opulus*

Hazelaar *Corylus avellana*

Hulst *Ilex aequifolium*

Eenstijlige meidoorn *Crataegus monogyna*

Hondsroos *Rosa canina*

Vogelkers *Prunus padus*

Wilde kardinaalsmuts *Evonymus europaeus*

Wilde liguster *Ligustrum vulgare*

Sleedoorn *Prunus spinosa*

Desgewenst kan aan de buitenzijde van het hekwerk rondom het terrein van de hondenschool klimop *Hedera helix* worden aangeplant.

Kosten

Maatregel	Frequentie	Prijs per eenheid in euro	Aantal eenheden stuks	Kosten op jaarbasis in euro
Aanschaf plantmateriaal	1x	0,80/stuk	252	201,60
<i>Aanschaf klimop</i>	<i>1x</i>	<i>2,75/stuk</i>	<i>504</i>	<i>1.386,00</i>
Aanplanten struiken	1x	0,76/stuk	252	191,52
Inboeten struiken	1x	0,76/stuk	50	38,00
Afzetten struiken	1x per 3 jaar	0,56/stuk	252	15,68

Bij het berekenen van de kosten is uitgegaan van twee struiken per strekkende meter. De lengte van de strook aan de west- en noordzijde van de hondenschool bedraagt 126 meter. Voor het plantmateriaal is uitgegaan van de aanschaf van tweejarig bosplantsoen met een hoogte van 60-90 cm.

Voor de eventuele aanplant van klimop langs het hek van de hondenschool (cursief in de tabel) is uitgegaan van vier planten per strekkende meter met een hoogte van ca. 50 cm

Voor het inboeten van de struiken is uitgegaan van een uitval van 20 procent.

Bij het berekenen van de kosten van het afzetten van de struiken is uitgegaan van selectief afzetten in handkracht (met motorzaag) van struiken met een hoogte van 3 meter of meer. Omdat eens per drie jaar slechts een derde van de struiken zal worden afgezet, duurt het negen jaar voor alle struiken aan bod zijn gekomen.

Aandachtspunten

- Het is wenselijk dat voor de aanplant soortecht en inheems materiaal wordt gebruikt
- Voor de aanleg van de strook kan ten dele gebruik worden gemaakt van het materiaal afkomstig van de te verwijderen houtsingel (deelgebied 3)

4.6 Deelgebied 6: strook bloemrijke ruigte langs braakakker

Inrichtingsmaatregelen

- Ontwikkeling van een strook met bloemrijke ruigte rondom de braakakker

Beheermaatregelen

- Eenmaal per jaar of eenmaal per twee jaar maaien van de vegetatie in de nazomer (september) en afvoeren van het maaisel
- Per maaibeurt wordt circa twintig procent van de strook niet gemaaid

Kosten

Maatregel	Frequentie	Prijs per eenheid in euro	Aantal eenheden are	Kosten op jaarbasis in euro
Maaien, incl. afvoeren	1x per jaar/2 jaar	7,60/are	12	72,96

Per jaar wordt circa 20 procent van de oppervlakte niet gemaaid; dat betekent dat er jaarlijks ca. 9,6 are moet worden gemaaid.

In de raming zijn geen kosten opgenomen voor het eventuele storten van het maaisel.

4.7 Deelgebied 7: braakakker

Inrichtingsmaatregelen

- Ontwikkeling van een braakakker met een bloemrijke akkeronkruidenvegetatie

Beheermaatregelen

- Eenmaal per jaar of eenmaal per twee jaar oppervlakkig ploegen in de herfst
- Periodiek (eens in de 3 tot 5 jaar) bemesten, bij voorkeur met ruige mest

Kosten

Maatregel	Frequentie	Prijs per eenheid in euro	Aantal eenheden are	Kosten op jaarbasis in euro
Ploegen	1x per jaar/2 jaar	2,10/are	53	111,30
Bemesten	1x per 3-5 jaar	4,00/are	53	70,67

Bij het ploegen is uitgegaan van een ploegdiepte van 0,20-0,30 m.

Bij het mesten is uitgegaan van het gebruik van mengmest bij een gift van 3 kg per are.

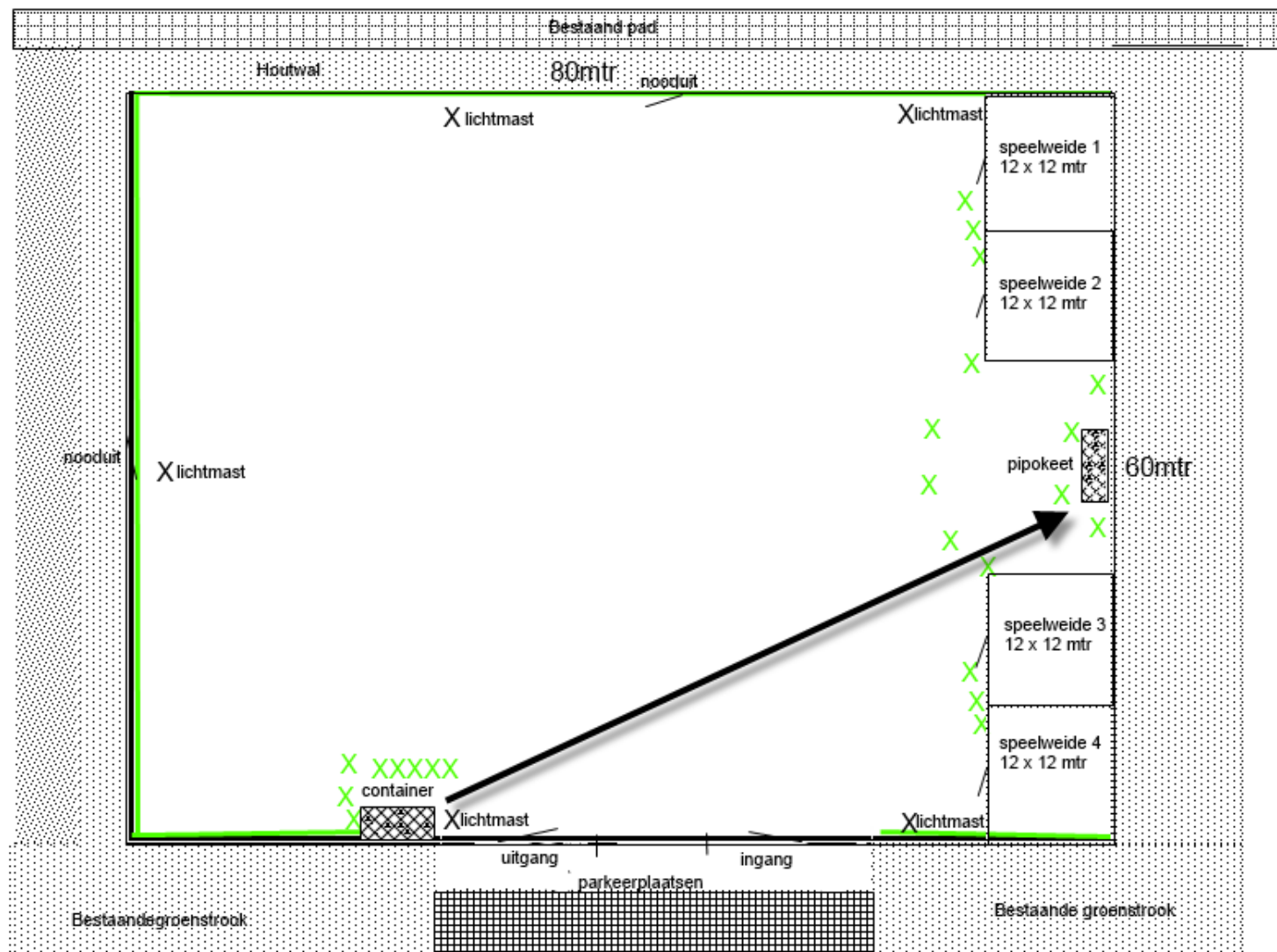

Bloemrijke begroeiing langs de rand van een braakakker met onder andere reukeloze kamille, bezemkruid, gewoon biggenkruid en oranje havikskruid

5 Geraadpleegde literatuur

- Bijtel, H.J.V. van den 2007. Ecologisch onderzoek Hondenschool Canis Cunerae, gemeente Rhenen. Natuurtoets en nee, tenzij-toets. Beo-publicatie 200753. van den Bijtel Ecologisch Onderzoek, Driebergen.
- Bijtel, H.J.V. van den 2008. Nee, tenzij-toets. Uitbreiding Bedrijventerrein Remmerden, gemeente Rhenen. Beo-publicatie 200867. van den Bijtel Ecologisch Onderzoek, Driebergen.
- Bijtel, H.J.V. van den 2009. Ecologisch onderzoek Hondenschool Canis Cunerae, gemeente Rhenen. Aanvullende effectrapportage. Beo-publicatie 200915. van den Bijtel Ecologisch Onderzoek, Driebergen.
- Dienst Landelijk Gebied, 2002. Overzicht Standaardeenheidsprijzen. Rapport, Den Haag.

Bijlage 4: Inrichting terrein hondenschool

Martijn van Dee - RE: Vooroverleg Hondenschool Canis Cunera

Van: "Alg. Postbus RO_West" <RO_West@gasunie.nl>
Aan: "Martijn van Dee" <martijn.van.dee@rhenen.nl>
Datum: 16-1-2014 8:39
Onderwerp: RE: Vooroverleg Hondenschool Canis Cunera

Geachte heer van Dee,

Bij e-mailbericht van 13 januari 2014 heeft Gasunie, namens u, het voorontwerp Wabo-projectbesluit in het kader van het vooroverleg, zoals bedoeld in artikel 3.1.1 Bro, ontvangen. Het voornoemde plan is door ons getoetst aan het huidige externe veiligheidsbeleid van het Ministerie van I&M voor onze aardgastransportleidingen, zoals bepaald in het per 1 januari 2011 in werking getreden Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb).

Op grond van deze toetsing komen wij tot de conclusie dat het plangebied buiten de 1% letaliteitgrens van onze dichtst bij gelegen leiding valt. Daarmee staat vast dat deze leiding geen invloed heeft op de verdere planontwikkeling.

Onder dankzegging voor de toezending verblijven wij.

Met vriendelijke groet,

H.H. Keizer

E: H.H.Keizer@gasunie.nl
M: +31 6 3103 7321
I: www.gasunie.nl

N.V. Nederlandse Gasunie

Legal Affairs Projects West
Postbus 444
2740 AK Waddinxveen
Coenecoop 7

 Denk alstublieft aan het milieu voordat u deze e-mail print.

Van: Martijn van Dee [martijn.van.dee@rhenen.nl]

Verzonden: maandag 13 januari 2014 10:59

Aan: Alg. Postbus RO_West; watertoets@hdsr.nl; secretariaatGRO@provincie-utrecht.nl; DIV@vitens.nl

Onderwerp: Vooroverleg Hondenschool Canis Cunera

Beste meneer, mevrouw,

Beste meneer, mevrouw,

Wij zijn bezig met de voorbereiding van het Wabo-projectbesluit Hondenschool Canis Cunera ex artikel 2.1, lid 1, sub c Wabo jo. artikel 2.12, lid 1, sub a, onder 3° Wabo.

De aanvraag heeft betrekking op de vestiging van een hondenschool op het perceel Remmerden naast nummer 132. Het gaat hierbij om de inrichting van het terrein en het plaatsen van twee bouwwerken (een zeecontainer en een pipokeet). De bouwwerken worden permanent geplaatst.

Vooroverleg

Op basis van artikel 6.18 Bor jo. artikel 3.1.1 Bro bieden wij u het voorontwerp Wabo-projectbesluit aan ten behoeve van vooroverleg.

Wij vragen u binnen vier weken uw vooroverlegreactie te geven. Mochten wij binnen vier weken na verzending van deze e-mail geen reactie van u hebben ontvangen, dan gaan wij er van uit dat u geen opmerkingen ten aanzien van het plan heeft.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben dan ben ik via onderstaande contactgegevens te bereiken.

Met vriendelijke groet,

Martijn van Dee

[0317-681 747](tel:0317-681747)

[06-53 719 783](tel:06-53719783)

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

Martijn van Dee - Betr.: Vooroverleg Hondenschool Canis Cunera

Van: <watertoets@hdsr.nl>
Aan: "Martijn van Dee" <martijn.van.dee@rhenen.nl>
Datum: 20-1-2014 15:37
Onderwerp: Betr.: Vooroverleg Hondenschool Canis Cunera

Beste Martijn van Dee,

Bedankt voor het toesturen van het plan.

Wij adviseren positief over het plan. Het voldoet namelijk aan onze belangrijkste minimale voorwaarde: "het standstill principe". Dit principe houdt in dat door het plan geen verslechtering van de waterhuishouding mag ontstaan. In het kort gaat het om:

- De toename van het verhard oppervlak is minder dan 500 m2 er hoeft dus geen compensatie plaats te vinden.

Met vriendelijke groet,
Beke Romp
Telefoon 06 11 61 47 75
Adviseur watertoetsproces
Afdeling Planvorming en Advies

Email: watertoets@hdsr.nl
Adres: Postbus 550, 3990 GJ HOUTEN
Bezoekadres: Poldermolen 2

Start watertoetsproces: Ga naar www.dewatertoets.nl

Meer informatie: www.hdsr.nl/watertoets

Geo data downloaden en inzien: <http://tinyurl.com/HDSR-waterGEodata>

>>> "Martijn van Dee" <martijn.van.dee@rhenen.nl> 13-1-2014 >>>

Beste meneer, mevrouw,

Beste meneer, mevrouw,

Wij zijn bezig met de voorbereiding van het Wabo-projectbesluit Hondenschool Canis Cunera ex artikel 2.1, lid 1, sub c Wabo jo. artikel 2.12, lid 1, sub a, onder 3° Wabo.

De aanvraag heeft betrekking op de vestiging van een hondenschool op het perceel Remmerden naast nummer 132. Het gaat hierbij om de inrichting van het terrein en het plaatsen van twee bouwwerken (een

zeecontainer en een pipokeet). De bouwwerken worden permanent geplaatst.

Vooroverleg

Op basis van artikel 6.18 Bor jo. artikel 3.1.1 Bro bieden wij u het voorontwerp Wabo-projectbesluit aan ten behoeve van vooroverleg.

Wij vragen u binnen vier weken uw vooroverlegreactie te geven. Mochten wij binnen vier weken na verzending van deze e-mail geen reactie van u hebben ontvangen, dan gaan wij er van uit dat u geen opmerkingen ten aanzien van het plan heeft.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben dan ben ik via onderstaande contactgegevens te bereiken.

Met vriendelijke groet,

Martijn van Dee

[0317-681 747](tel:0317-681747)

[06-53 719 783](tel:06-53719783)

Martijn van Dee - Vooroverleg Hondenschool Canis Cunera

Van: "Theo Rijn" <theorijn@casema.nl>
Aan: <martijn.van.dee@rhenen.nl>
Datum: 15-1-2014 11:34
Onderwerp: Vooroverleg Hondenschool Canis Cunera
CC: <theo.rijn@provincie-utrecht.nl>

Dag Martijn,

De locatie voor de vestiging van de hondenschool ligt binnen de rode contour en maakt dus deel uit van het stedelijk gebied. Als gevolg hiervan worden de provinciale belangen, zoals verwoord in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en de Provinciale Ruimtelijke Verordening, niet geschaadt.

Vanuit onze kant bestaan er dan ook geen bezwaren tegen vestiging van de hondenschool ter plaatse.

Met vriendelijke groet,

Theo Rijn,
Beleidsmedewerker Fysieke Leefomgeving.